

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA
V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST
VE ZDRAVOTNICTVÍ**

ANDREA BĚLOHRADSKÁ

PLZEŇ

2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Andrea BĚLOHRADSKÁ**
Osobní číslo: **R15M0012P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Právní odpovědnost a její druhy
3. Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví u fyzických a právnických osob
4. Trestné činy
5. Okolnosti vylučující protiprávnost
6. Míra zavinění lékařského personálu
7. Závěr
8. Literatura

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a prepracované vydání. Praha: Linde, 2006
- CÍSAŘOVÁ D., SOVOVÁ, O. a kol.: Trestní právo a zdravotnictví, druhé, upravené a rozšířené vydání. Praha: Orac, 2004
- SOVOVÁ, O.: Zdravotnická praxe a právo. Praha: Leges, 2011
- STOLÍNOVÁ, J., MACH, J.: Právní odpovědnost v medicíně. Druhé, doplnené a prepracované vydání. Praha: Galén, 2010
- SVEJKOVSKÝ, J., VOJTEK, P., TESKA ARNOŠTOVÁ, L.: Zdravotnictví a právo. V Praze: C.H. Beck, 2016
- VONDRÁČEK, L., KURZOVÁ, H.: Zdravotnické právo: pro praxi a posluchače lékařských praxí. 1.vyd. Praha
- ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2016.
- TĚŠINOVÁ, J., ŽDÁREK, R., POLICAR, R.. Medicínské právo. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob, Praha: Linde, 2007
- JELÍNEK, J., HERCZEG, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

27. března 2019

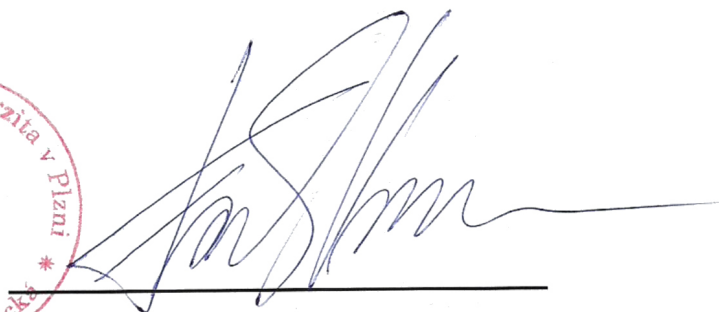
Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2020

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,

LL.M.

vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem překládanou diplomovou prací vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D, svému vedoucímu diplomové práce, za jeho čas, ochotu a užitečné rady ohledně zpracování této práce. Dále bych pak ráda poděkovala všem nejbližším, celé své rodině a především mému otci JUDr. Janu Bělohradskému a mé sestře Mgr. Lucii Bělohradské za odbornou pomoc a trpělivost po celou dobu psaní mé diplomové práce.

1. Úvod.....	1
2. Právní odpovědnost a její druhy.....	4
2. 1. Předpoklady pro vznik právní odpovědnosti.....	4
2. 2. Druhy právní odpovědnosti.....	5
2. 2. 1. Subjektivní právní odpovědnost	5
2. 2. 2. Objektivní právní odpovědnost.....	6
3. Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví u fyzických a právnických osob.....	7
3. 1. Základní zásady trestního práva	8
3. 1. 1. Zásada zákonnosti.....	8
3. 1. 2. Zásada subsidiarity trestní represe	9
3. 1. 3. Zásada humanismu.....	11
3. 1. 4. Zásada zákazu retroaktivity	11
3. 1. 5. Další zásady trestního práva	12
3. 2. Prameny zdravotnického práva	12
3. 2. 1. Mezinárodní prameny zdravotnického práva.....	13
3. 2. 2. Vnitrostátní prameny zdravotnického práva.....	15
3. 3. Trestný čin obecně a jeho znaky.....	16
3. 4. Skutková podstata trestného činu a její znaky.....	17
3. 4. 1. Objekt trestného činu	17
3. 4. 2. Objektivní stránka trestného činu	18
3. 4. 2. 1. Obligatorní znaky objektivní stránky trestného činu.....	19
3. 4. 2. 2. Fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu.....	22
3. 4. 3. Subjekt trestného činu.....	24
3. 4. 4. Subjektivní stránka trestného činu	26
3. 4. 4. 1. Obligatorní znaky subjektivní stránky trestného činu	27
3. 4. 4. 2. Fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu	31
3. 5. Trestněprávní odpovědnost právnických osob	32
3. 5. 1. Právnické osoby v podobě zdravotnických zařízení.....	33
3. 5. 2. Předpoklady vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby.....	34
3. 6. Trestní odpovědnost a onemocnění COVID - 19	36
3. 6. 1. Vývoj událostí.....	37
3. 6. 2. Zvýšení trestních sazeb vyhlášením nouzového stavu.....	37
3. 6. 2. 1. Trestný čin šíření nakažlivé nemoci a trestný čin šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti.....	39
3. 6. 2. 2. Další trestné činy související s COVID - 19.....	40
3. 7. Další druhy právní odpovědnosti ve zdravotnictví.....	42
3. 7. 1. Občanskoprávní odpovědnost.....	42
3. 7. 2. Správní odpovědnost.....	44

3. 7. 3. Pracovněprávní odpovědnost.....	46
3. 7. 4. Disciplinární odpovědnost	47
4. Trestné činy	49
4. 1. Neposkytnutí pomoci.....	49
4. 2. Ublížení na zdraví z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a usmrcení z nedbalosti.....	51
4. 3. Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány a nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem	55
4. 4. Sporná otázka eutanazie	56
4. 4. 1. Eutanazie v České republice	57
4. 4. 2. Eutanazie v Nizozemsku.....	58
5. Okolnosti vylučující protiprávnost.....	60
5. 1. Krajní nouze	60
5. 2. Nutná obrana	62
5. 3. Svolení poškozeného.....	64
5. 4. Přípustné riziko.....	65
5. 5. Oprávněné použití zbraně.....	66
5. 6. Lékařský experiment	67
6. Míra zavinění zdravotnického personálu	70
7. Závěr	73
Cizojazyčné resumé	77
8. Literatura.....	78
Seznam použitých zkratk	83

1. Úvod

Dříve se na profesi lékařů pohlíželo jako na neomylnou a nedotknutelnou. Veškeré komplikace, které nastaly po zásahu lékaře mohly, být vnímány poškozenou osobou jako vůle vyšší moci. Díky posilování právního povědomí veřejnosti se v dnešní době lidé obracejí na soud při pochybení na straně lékaře nebo lékařského personálu a hledají prostředky k ochraně svých osobnostních práv. Téma Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví jsem si vybrala z důvodu jeho aktuálnosti, neboť stále častěji dochází k situacím, kdy je zapotřebí řešit otázku trestněprávní odpovědnosti právě v oblasti zdravotnictví.

V diplomové práci na téma Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví se budu zabývat nejenom tímto stěžejním tématem, ale ráda bych pro ucelenost celé materie do své práce zařadila i témata obsahově související, a to i aktuální. Pro lepší přehlednost si tak svou práci rozdělím do celkem šesti kapitol, sestávající se z úvodu, pěti hlavních kapitol, které si dále rozdělím na další podkapitoly, a ze závěru.

V počáteční hlavní kapitole se budu věnovat pojmům, které jsou pro mou práci stěžejní, a to právní odpovědnosti a jejím druhům včetně předpokladů pro vznik právní odpovědnosti v obecném smyslu, aby bylo možné je zařadit do oblasti zdravotnictví.

Následující a hlavní kapitola představuje trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví. V samotném úvodu se zmiňuji o zásadách trestního práva. Zásady trestního práva vycházejí z principu právního státu, který je základním principem demokratického právního státu založeném na úctě k právům a svobodám člověka a občana České republiky. Vedle základních zásad trestního práva je podstatné zmínit prameny zdravotnického práva z důvodu jejich důležitosti pro znalost práv a povinností zdravotnických pracovníků, pacientů a dalších osob, které figurují ve vztazích upravených tímto právem.

Zdravotnictví je v České republice vázáno velkým množstvím zákonů a mezinárodních smluv či dohod, a proto prameny zdravotnického práva rozdělím na vnitrostátní a mezinárodní. Dále budu věnovat velkou část práce trestnému činu a jeho znakům včetně rozboru skutkové podstaty trestného činu společně s jejími znaky, což považuji za velice podstatné z důvodu zasazení obecných pojmů do oblasti zdravotnického práva. V druhé části této kapitoly zmíním trestněprávní odpovědnost právnických osob. Vývoj tohoto institutu byl u nás poměrně složitý a zdlouhavý, ale důvody pro přijetí této právní úpravy byly opodstatněné a budou uvedeny v této části včetně obecného pojetí tohoto pojmu i v pojetí zdravotnických zařízení.

Další část je věnována trestní odpovědnosti a onemocnění COVID - 19 jako reakce na současnou situaci. Toto onemocnění komplikuje životy nám všem již několik měsíců a pokládám za důležité se o této problematice zmínit vzhledem k tématu této diplomové práce. Pokusím se o stručné nastínění vývoje událostí v chronologickém uspořádání, následky zvýšení trestních sazeb vyhlášením nouzového stavu společně s konkrétními trestnými činy úzce souvisejícími s tímto onemocněním.

Za důležité pokládám uvést také další druhy právní odpovědnosti ve zdravotnictví, neboť institut právní odpovědnosti prostupuje celým právním řádem a liší se v souvislosti s jednotlivými právními odvětvími. Vedle trestněprávní odpovědnosti dále existuje odpovědnost občanskoprávní, správní, pracovněprávní a disciplinární.

Trestné činy, ke kterým může dojít při výkonu zdravotnického povolání zdravotnickými pracovníky, podrobněji rozeberu v kapitole čtvrté. Jde o takové trestné činy, kterých se zdravotničtí pracovníci mohou dopustit pouze v souvislosti s výkonem svého povolání, ke kterým patří trestné činy proti životu a zdraví, a trestné činy, při jejichž páčání mají zdravotničtí pracovníci stejné postavení jako kterýkoli jiný pachatel a na první pohled se zdravotnickým povoláním nesouvisí, přesto k jejich páčání při výkonu zdravotnického povolání dochází, a to např. trestný čin podvodu. Svou pozornost upírám výhradně na trestné činy

proti životu a zdraví, neboť jsou za ně lékaři a další zdravotničtí pracovníci stíháni bezesporu nejčastěji. V souvislosti s konkrétními trestnými činy se pokusím o porovnání sporné otázky eutanazie na území České republiky s právní úpravou v Nizozemsku.

Okolnosti vylučující protiprávnost mají v mé práci zásadní roli, a proto je jim věnována samostatná (pátá) kapitola Přestože Trestní zákoník rozeznává pět okolností vylučující protiprávnost, existuje také okolnost, která není běžně řazena mezi okolnosti vylučující protiprávnost, a to okolnost lékařského experimentu, které se budu věnovat i přes jeho poněkud spornou povahu.

V závěrečné kapitole rozvedu problematiku míry zavinění lékařského personálu s ohledem na skutečnost, že zdravotnický personál se denně dostává do kontaktu s osobami, které jsou v ohrožení zdraví či života, a v případě škodlivého následku je velice nutné míru zavinění lékaře či jiného zdravotnického pracovníka pečlivě zkoumat. Příliš mírné hodnocení vzniklé situace může mít zásadní vliv na kvalitu poskytované péče, a naopak příliš příkré hodnocení může mít dopady na zájem o tento obor pro mladé studenty při výběru budoucího povolání s ohledem na odpovědnost, kterou tento obor přináší. Profese zdravotnického pracovníka je velice náročná fyzicky i psychicky a tito pracovníci jsou často přetížení a unaveni. Je pravdou, že si musíme chránit svá osobnostní práva, jak uvádím na začátku tohoto úvodu, ale musíme brát na vědomí skutečnost, že lékaři jsou také pouze lidé a lidé dělají chyby.

Tato diplomová práce bude zakončena shrnutím v podobě závěru jakožto kapitoly poslední. Následovat bude již jen resumé v anglickém jazyce, seznam použité literatury a pramenů společně s uvedením seznamu použitých zkratk v této práci.

2. Právní odpovědnost a její druhy

Právní odpovědnost vzniká společně s porušením právní povinnosti, kterou je nadán subjekt práva. Subjektem práva se rozumí osoba fyzická či právnická, která porušila nějakou právní normu a je povinna za toto porušení nést následky. Při porušení této povinnosti následuje sankce. Subjekt je povinen strpět nepříznivé následky, které následují po porušení právní povinnosti.

Pro vznik právní odpovědnosti je předpokladem existence protiprávního jednání ze strany subjektu a tím i vznik protiprávního stavu. Protiprávní jednání lze dělit na komisivní jednání a omisivní jednání. Komisivní jednání je naplněno, pokud se subjekt dopustil nějakého chování, které je zakázané. Pokud subjekt nekonal v rámci povinnosti, která mu byla zákonem uložena, jedná se o omisivní jednání.

Existence právní odpovědnosti je velice důležitá a plní mnoho důležitých funkcí. Mezi její hlavní funkce patří reparační funkce, která uvozuje nápravu způsobené újmy subjektem práva většinou v majetkové oblasti, funkce satisfakční má za úkol vyvážení způsobené nemajetkové újmy hlavně v oblasti práva na ochranu osobnosti, cílem funkce preventivní je předejít protiprávnímu jednání a uložení sankce za protiprávní jednání je projev funkce represivní.¹

2. 1. Předpoklady pro vznik právní odpovědnosti

Subjektem právní odpovědnosti je ten, kdo porušil svou povinnost a kterému je přiznávána způsobilost k protiprávnímu jednání, tedy pachatel. Je nutné nejprve rozlišit, zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu. U fyzické osoby je pro způsobilost k protiprávnímu jednání předpokladem dovršení 15. roku (v případě, že tato podmínka není splněna, může nést za pachatele odpovědnost někdo jiný, např. zákonný zástupce) a přičetností

¹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 161 - 164

pachatele v době spáchání deliktu. Pachatel si musí dostatečně uvědomovat, co činí a jaké následky jeho jednání může mít.

Objektem protiprávního jednání je hodnota nebo zájem, které jsou chráněny právními normami a proti kterým směřuje protiprávní jednání (např. život, zdraví, majetek...).

Subjektivní stránka protiprávního jednání má tři prvky, a to motiv, pohnutku a zavinění. U subjektivní stránky je nejdůležitější specifikovat prvek zavinění, u kterého zkoumáme, zda pachatel jednal s úmyslem přímým (pachatel přesně věděl, co činí) nebo nepřímým (pachatel si byl vědom určité pravděpodobnosti vzniku protiprávního jednání). Dále zde zkoumáme, zda šlo ze strany pachatele o nedbalost vědomou (vědomí pachatele, že se dopouští protiprávního jednání) nebo nevědomou (pachatel netušil, čeho se dopouští).

Objektivní stránka právní odpovědnosti se zabývá příčinnou souvislostí mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem. Je zde předpoklad následku v reakci na protiprávní jednání pachatele, které je v rozporu s právní normou.

2. 2. Druhy právní odpovědnosti

Právní odpovědnost lze rozdělit na dva typy, a to na subjektivní a objektivní právní odpovědnost. Subjektivní právní odpovědnost je běžnější z důvodu předpokladu porušení právní povinnosti. Naproti tomu objektivní právní odpovědnost nepředpokládá zavinění v jakékoli formě, ale jde o odpovědnost za protiprávní stav i událost.

2. 2. 1. Subjektivní právní odpovědnost

Subjektivní právní odpovědnost předpokládá porušení právní povinnosti a může nastat pouze tehdy, jsou-li splněny všechny čtyři předpoklady pro její vznik; tedy subjekt, objekt, subjektivní stránku a objektivní stránku. U subjektivní

právní odpovědnosti je typické zavinění za protiprávní stav. Odpovědným za tento stav je ten, kdo svým jednáním zavinil škodlivý následek.

2. 2. 2. Objektivní právní odpovědnost

Odpovědnost, kterou nese ten, kdo protiprávní stav nezavinil, ale má z protiprávního stavu užitek, se nazývá objektivní právní odpovědnost. Pro vznik tohoto druhu právní odpovědnosti musí být splněny pouze tři předpoklady; a to subjekt, objekt a objektivní stránka. Chybí zde předpoklad - stránka subjektivní, neboť u objektivní právní odpovědnosti je odpovědný i ten, kdo škodu nezavinil. Jedná se o odpovědnost za protiprávní stav, nikoliv za protiprávní jednání.

V souvislosti s objektivní právní odpovědností známe pojem liberace, který má zmírňovat přílišnou tvrdost tohoto druhu odpovědnosti. V rámci liberace se zkoumá, zda by nastal protiprávní stav i v situaci, kdyby subjekt vyvinul veškeré možné úsilí, aby protiprávnímu stavu zabránil. V takovémto případě pak mluvíme o zásahu vyšší moci, proti kterému subjekt nedokázal zasáhnout. Existuje však i pojem absolutní objektivní odpovědnost, která nedisponuje možností liberace a subjekt nese odpovědnost i za zásah vyšší moci.²

² GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 178 - 181

3. Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví u fyzických a právnických osob

Trestněprávní odpovědnost³ je jedna z druhů právních odpovědností. Jde o povinnost strpět sankci za trestný čin v rámci trestněprávního vztahu mezi pachatelem a státem, který vzniká na základě spáchaného trestného činu ze strany pachatele.⁴

Trestní odpovědnost je nejzávažnější druh odpovědnosti, která může v oblasti zdravotnictví nastat, neboť pouze v rámci této odpovědnosti může být uložen trest odnětí svobody.⁵ Sankce, která je v rámci trestní odpovědnosti ukládána, míří v první řadě k nápravě způsobené újmy. Má vedle reparační funkce také preventivní funkci, díky které jsou zdravotničtí pracovníci odrazováni od protiprávního jednání, a to individuálně i generálně. Hrozba sankce má význam v zajištění plnění řádného postupu a všech povinností zdravotnického pracovníka. Preventivní funkce se dále projevuje i u některých typů sankcí, kdy je zabráněno pachateli v opakování trestného činu (např. zákaz činnosti, ukládaný lékařům apod.) a také tím, že ochranným opatřením lze např. nařídít ochranné léčení osoby, která užívá návykové látky (ochranné léčení má této osobě zabránit v dalším užívání těchto látek).⁶ Trestní odpovědnost by neměla být prvořadým prostředkem pro zajištění řádné zdravotní péče, ale selhává-li ochrana jiných právních odvětví, trestněprávní ochrana nabývá důležité postavení.⁷ Trestní odpovědnost v oblasti zdravotnictví má zásadní význam pro ochranu našich nejcennějších statků, a to života, zdraví, soukromí a důstojnosti.⁸

³ Hovořím-li dále o trestněprávní odpovědnosti nebo o trestní odpovědnosti, mluvím o stejných pojmech

⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 60

⁵ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 379

⁶ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 327 - 328

⁷ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 379

⁸ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 329

3. 1. Základní zásady trestního práva

Zásady trestního práva vycházejí z principu právního státu, který je základním ústavněprávním principem České republiky, jako demokratického právního státu založeném na úctě k právům a svobodám člověka a občana.⁹

Rozlišujeme mnoho zásad trestního práva, které nám zakotvují ty nejzákladnější principy, ze kterých trestní právo vychází. Jejich význam spočívá v jejich důležitosti při interpretaci a aplikaci zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jako „TrZ“) a je na nich založena celá jeho koncepce.¹⁰ K základním zásadám trestního práva řadíme především zásadu *nullum crimen sine lege*, žádný zločin bez zákona, a zásadu *nulla poena sine lege*, žádný trest bez zákona, také označovanou jako zásadu zákonnosti. Mezi základní zásady patří např. zásada subsidiarity trestní represe, zásada humanismu, zásada zákazu retroaktivity, odpovědnosti za zavinění a zásada individuální odpovědnosti fyzických osob.¹¹

3. 1. 1. Zásada zákonnosti

Zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*¹² je zakotvena v ustanovení § 12 odst. 1 TrZ. „*Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a uvádí trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.*“¹³ Říká tedy, že jen zákon stanovuje, které jednání je trestným činem a jaký trest lze za jeho spáchání uložit. Tato zásada je vyjádřena dvoučlennou formulí a má čtyři důsledky, které se vyjadřují výrazy *scripta, stricta, praevia* a *certa*.

⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 26

¹⁰ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 21

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 28

¹² Dále uváděná také jako zásada zákonnosti

¹³ Ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zásada *nullum crimen, nulla poena sine lege scripta*, říká, že pramenem trestního práva může být pouze zákon, tedy že trestněprávní normy vymezující trestnost činu a sankce za něj ukládané. Zásada *nullum crimen, nulla poena sine lege stricta* zakládá povinnost uzavřeného katalogu trestných činů trestních sankcí, a tedy i zákaz analogie v neprospěch pachatele, *in malam partem*.¹⁴ Zásada, kterou je zakázáno zpětné působení TrZ, zhoršující postavení pachatele, se nazývá *nullum crimen, nulla poena sine lege praevia*, tedy, že se trestnost činu posuzuje a trest se ukládá dle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán, přičemž podle pozdějšího zákona se toto posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. Zásada *nullum crimen, nulla poena sine lege certa* zakládá požadavek určitosti trestněprávních norem a stanovuje podmínku, že katalog trestných činů a sankcí musí být vyjádřený s dostatečnou určitostí, jasností a přesností a jejich skutkové podstaty musí být formulovány jasně, zřetelně, přesně a určitě, aby nevznikaly pochybnosti.¹⁵

3. 1. 2. Zásada subsidiarity trestní represe

Zásada subsidiarity trestní represe jako jedna ze základních zásad trestního práva vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva uvážlivě, a to především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou dostatečně efektivní.¹⁶ Zásada subsidiarity trestní represe má dva významy, a to aplikační, kdy v každém jednotlivém případě zjišťujeme, zda je daný čin natolik společensky škodlivý, aby se jednalo o trestní odpovědnost, a legislativní, představující výzvu pro zákonodárce, aby stanovil skutkové podstaty trestných činů tak, aby jimi byly jen činy společensky škodlivé.¹⁷ Tato zásada na sebe váže povinnost zjištění potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin, kde nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. To vše vyjadřuje *princip ultima*

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 12 odst. 1

¹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 30 - 32

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 12 odst. 2

¹⁷ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 17

ratio, který říká, že trestní právo je považováno za nejkrajnější prostředek, který má význam především z hlediska ochrany základních společenských hodnot.¹⁸

Tento princip je významně akcentován v nálezech Ústavního soudu, tak např. z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010 pod sp. zn. III. ÚS 2278/07 lze zjistit následující:

Rozsudkem Okresního soudu byla stěžovatelka uznána vinnou trestným činem ublížení na zdraví, jehož se dopustila tím, že uvolnila z vodítka svého psa, který vběhl do vozovky, kde se střetl s projíždějícím motocyklem, řízeným poškozeným. Tento utrpěl při střetu zlomeniny hrudních obratlů a poranění hrudní míchy s dobou léčení několika měsíců a s trvalými následky v podobě ochrnutí. Ústavní soud (při posuzování oprávněnosti ústavní stížnosti) uvedl, že chápe trestní právo v souvislosti s principem *ultima ratio*, jako právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné. Z jeho judikatury pak obecně plyne zákaz neúměrného rozšiřování trestní represe a fakt, že samotná skutečnost, že u poškozeného nastala újma na zdraví, nemůže bez dalšího založit naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví. Ústavní soud u výkladu základního práva dle čl. 39 Listiny ve své judikatuře dovodil, že vina pachatele musí být soudy konstatována jen u takového jednání, o němž mohl pachatel v době dopouštění se trestného činu důvodně předpokládat, že jde o jednání trestné. Proto je zde nutné zvláště pečlivě zkoumat, zda lze mluvit o nedbalostním jednání pachatelky, konkrétně o rozporu jejího jednání s požadavky náležité péče a předvídatelnosti účinku a následku. Teorie příčinné souvislosti i výklad pojmu nevědomé nedbalosti přispívají k redukci kriminalizace každodenního lidského jednání. Obecné soudy proto nemohou dovodit naplnění subjektivní stránky trestného činu jen na základě samotného faktu, že nastala škoda na hodnotě chráněné TrZ. Přístup, jaký k věci zaujaly obecné soudy, vede de facto k tomu, že se osobě z hlediska trestního práva přičtou veškeré následky jejího protiprávního jednání, byť jakkoli triviálního. To má za důsledek rozvolnění

^{18 18} ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 12 odst. 2

souvislosti mezi zaviněním na straně jedné a trestní odpovědností a trestem na straně druhé. Uvedené rozvolnění je ovšem v rozporu s ústavním pořádkem, který vyžaduje, aby použití prostředků trestní represe bylo ospravedlněno zaviněním pachatele, a to vzhledem ke konkrétnímu následku či účinku.¹⁹

3. 1. 3. Zásada humanismu

Mezi zásady trestního práva dále řadíme zásadu humanismu, která říká, že trestní právo by mělo chránit demokratické a humanitní hodnoty společnosti, zároveň i ochranu potenciálních obětí před trestnými činy, jakož i ochranu práv a právem chráněných zájmů demokratické společnosti, včetně jejích humanitních ideálů a hodnot. Zásada nabádá k lidskému chování. K zachování této zásady při ukládání trestu v každé jednotlivé trestní věci slouží zákonodárcem nastavené rozpětí zákonné trestní sazby, které je obecně projevem společností vnímané závažnosti a škodlivosti určitého typu protiprávního jednání.²⁰ Zásada tedy chrání kromě hodnot společnosti a oběti trestných činů, také pachatele, jeho resocializaci či sociální reintegraci, výkon trestů a ochranných opatření. Konkrétním projevem zásady humanismu je ustanovení čl. 7 odst. 2 Listiny, dle kterého²¹ „*Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu*“²². Jako projev zásady humanismu lze také považovat zrušení trestu smrti a jeho nahrazení doživotním trestem, ke kterému došlo v roce 1991 novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 175/1990 Sb..

3. 1. 4. Zásada zákazu retroaktivity

Zásada zákazu retroaktivity je další speciální zásadou trestního práva. Právní teorie rozeznává retroaktivitu pravou a nepravou. O pravou retroaktivitu jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010 pod sp. zn. III. ÚS 2278/07

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 11 Tdo 400/2019

²¹ ŠÁMAL, P.: *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*, Bulletin advokacie 10/2009, s. 22

²² Ustanovení čl. 7 odst. 2, Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

v případě, kdy právní vztah vznikl před účinností tohoto předpisu. Nepravá retroaktivita znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti. V trestním právu je zakázána pravá retroaktivita k tíži pachatele, neboť jde o popření právního státu. Určitý skutek může být trestným činem pouze tehdy, je-li trestný dle zákona účinného v době spáchání a zároveň takovým zůstane až do právní moci rozsudku.²³

3. 1. 5. Další zásady trestního práva

Mezi další důležité zásady trestního práva řadíme zásadu oficiality (*ex officio*)²⁴, která říká, že orgány činné v trestním řízení provádějí úkony v trestním řízení na základě své úřední povinnosti, zásadu trestní odpovědnosti fyzických osob, která stanovuje, že pachatelem může být pouze fyzická osoba, příčetná a starší 15 let, a s kterou se pojí zásada individuální trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin. Spolu se zákonem č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, byla přijata další zásada trestního práva vztahující se k trestní odpovědnosti, a to zásada trestní odpovědnosti právnických osob, ke které bude uvedeno více informací v kapitole 3. 5. Trestní odpovědnost právnických osob²⁵

3. 2. Prameny zdravotnického práva

„Medicínské, zdravotnické či zdravotní právo není u nás chápáno jako samostatné právní odvětví, ale jako určitý kompilát právních předpisů, kterými se upravují právní vztahy související s právem na zdravotní péči, jejím výkonem a odpovědností za její poskytování.“²⁶

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14

²⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, 60

²⁵ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 21 - 22

²⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar – SOVOVÁ, Olga a kol. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s.12

Znalost práv a povinností zdravotnických pracovníků, pacientů a dalších osob, které figuruji ve vztazích upravených zdravotnickým právem, je velice důležitá nejen pro právníky a zdravotnické pracovníky, ale také pro pacienty. Zdravotnictví je v České republice vázáno velkým množstvím zákonů a mezinárodních smluv či dohod, a proto je možné prameny zdravotnického práva rozdělit na vnitrostátní a mezinárodní.

3. 2. 1. Mezinárodní prameny zdravotnického práva

Mezinárodní prameny práva regulovaný předmět pojímají poněkud široce. Ponechávají tak určitý prostor vnitrostátním pramenům pro upřesnění a konkretizaci dané problematiky. K nejdůležitějším mezinárodním pramenům patří Úmluva o ochraně lidských práv a svobod a Všeobecná deklarace lidských práv, které doplňují doporučení Rady Evropy a také judikatura Evropského soudu pro lidská práva.²⁷ Vedle těchto klíčových pramenů zaujímá důležité postavení také Úmluva o právech dítěte a Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny; Úmluva o lidských právech a biomedicíně (dále jako „úmluva o LPaB“). Úmluva o LPaB byla přijata do právního řádu České Republiky dne 1. 10. 2001. Jejím cílem je přijetí určitého minimálního standardu, který bude zaručen ve všech členských státech Evropské Unie. Tato úmluva zakládá široký okruh práv, kterými disponují osoby podrobující se zákrokům v souvislosti s léčbou či výzkumem. K těmto právům řadíme právo na rovný přístup ke kvalitní lékařské péči a právo na poskytnutí informací o zákroku a jejich zdravotním stavu.²⁸ Dále zakotvuje ochranu osob zapojených do vědeckého výzkumu. Provádění výzkumu na člověku lze pouze za určitých podmínek, a to pokud k výzkumu na člověku neexistuje žádná alternativa srovnatelného účinku, rizika výzkumu, kterým by mohla být vystavena dotyčná osoba, nejsou neúměrně vysoká vzhledem k možnému prospěchu z výzkumu a pokud byl výzkumný projekt schválen příslušným orgánem po nezávislém posouzení jeho vědeckého přínosu, významu cíle a etické

²⁷ SOVOVÁ, Olga. *Zdravotnická praxe a právo: praktická příručka*. Praha: Leges, 2011, s. 29 - 31

²⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar – SOVOVÁ, Olga a kol. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 32 - 33

přijatelnosti. Osoby zapojené do výzkumu musí být informovány o svých právech a zárukách. Musí dát výslovný a konkrétní souhlas, který musí být zdokumentován. Takový souhlas může být zapojenou osobou kdykoliv svobodně odvolán.²⁹

Z důvodu postavení Úmluvy o LPaB v právním řádu České republiky jako mezinárodní smlouvy dle čl. 10 Ústavy, má Úmluva o LPaB aplikační přednost ve vztahu k zákonným a podzákonným předpisům. Při posuzování jakékoli případu je třeba tedy vždy začít s výkladem Úmluvy o LPaB.

Někdy může být vztah Úmluvy o LPaB k vnitrostátním právním předpisům velice problematický, jako např. ve vztahu k Listině. Úmluva o LPaB upřednostňující svobodu rozhodování pacienta před jeho životem a zdravím by se mohla dostat do rozporu s nezadatelností práva na život dle Listiny. Takový rozpor může vzniknout v souvislosti s interrupcí či situace, kdy pacient odmítá zákrok, který by mu mohl zachránit život. Dalším sporným bodem je čl. 9 Úmluvy o LPaB o předem vyslovených přáních umožňující pacientovi předem se vzdát práva na záchranu života či tuto záchranu dokonce zakázat. Úmluva o LPaB se tak tímto článkem dostala velice blízko k legalizaci pasivní eutanazie. U případného rozporu mezi Úmluvou o LPaB a ústavním zákonem, který má nadřazené postavení vůči Úmluvě o LPaB, by bylo řešením nepovažovat spor za střet pravidel, kdy může ve výsledku platit pouze jedno, nýbrž za střed principů, kdy se rozhodujícím stává ten, který má v konkrétním případě větší důležitost. Druhý by však neztrácel na platnosti, ale zaujal by postavení podpůrného principu.³⁰

²⁹ Článek 16 Sdělení č. 96/2001 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině

³⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2000, s. 33 - 34

3. 2. 2. Vnitrostátní prameny zdravotnického práva

Mezi základními prameny vnitrostátního zdravotnického práva řadíme Ústavu České republiky (dále jako „Ústava“) a Listinu základních práv a svobod (dále jako „Listina“), které současně formují základy právní a ekonomickou úpravu zdravotnictví: *„Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany i před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští. Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.“*³¹ Listina tímto zavazuje stát do práva jedince nezasahovat, minimalizovat zásahy do vztahu mezi pacientem a jeho lékařem a dále ho zavazuje k povinnosti zajistit jedinci dostupnou lékařskou péči.

Právní úpravu poskytování zdravotní péče a odpovědnosti za její poskytování, základy vztahu pacient a zdravotnický pracovník obsahuje zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jako „zákon o ZS“). Tento zákon zakotvuje zásadu *non salus sed voluntas aegroti suprema lex*, v překladu *nikoli prospěch, ale vůle nemocného je nejvyšším příkazem*. Tento zákon dále zakotvuje pacientovo právo na úctu, ohleduplnost ze strany zdravotnického personálu, důstojné zacházení a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb, které jsou realizovány pouze na základě svobodného a informovaného souhlasu pacienta, jímž se dobrovolně zavazuje k provedení určitého lékařského úkonu. Pacient si dále může svobodně zvolit, kterým lékařem chce být ošetřován a může určit osoby, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu a mohou nahlížet do jeho zdravotnické dokumentace.

Kromě výše uvedených existuje mnoho dalších zákonů, které upravují zdravotnické právo, a to např. zákon č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů (dále jako „zákon o OVZ“),

³¹ Článek 6 odst. 1, 2, 3, 4 Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

zákon č. 378/2007 Sb., zákon o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (dále jako „zákon o Léč“) a TrZ, který upravuje výhradně trestněprávní odpovědnost v oblasti zdravotnictví.

3. 3. Trestný čin obecně a jeho znaky

*„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“*³²

Za trestný čin se považuje i jeho příprava či pokus, a také návod, pomoc a organizátorství k němu, pokud však z konkrétního ustanovení nevyplývá něco jiného. Pokud trestný čin spáchá mladistvý, označujeme tento čin jako provinění.

Trestný čin je trestným činem, pouze pokud disponuje určitou mírou společenské škodlivosti. Mluvíme o tzv. formálním pojetí trestného činu. Formální pojetí trestného činu vede k vymezení jednotlivých skutkových podstat, vyjadřuje rovnost občanů před zákonem a uvozuje povinnost orgánů činných v trestním řízení jednat v rozsahu svých pravomocí vymezené zákonodárcem.³³ V tomto pojetí nelze chápat trestný čin pouze jako výčet znaků, které naplňuje, ale je nutné ho také chápat jako čin společensky škodlivý. Aby bylo možné určit společenskou škodlivost trestného činu a do jaké míry ohrožuje společnost, je potřeba určit povahu a závažnost trestného činu za pomoci hledisek uvedených v trestním zákoníku, které stanovují druh a výměru sankce za trestný čin. Mezi taková hlediska řadíme dotčený chráněný zájem, způsob provedení a následky činu, osobu pachatele, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, cíle či záměry činu a míru zavinění.³⁴

³² Ustanovení § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 125

³⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 62

Aby se dalo hovořit o trestném činu, musí být splněny čtyři podmínky, a to protiprávnost, která uvozuje rozpor s právní normou v rámci celého právního řádu, trestnost, společenská škodlivost a znaky uvedené v trestním zákoníku, které rozlišujeme na obecné a typové znaky.³⁵ Obecné znaky jsou společné pro veškeré trestné činy, a to např. přičetnost, věk, rozumová vyspělost. Typové znaky popisují jednotlivé trestné činy a v souhrnu jsou označovány jako skutková podstata.³⁶

3. 4. Skutková podstata trestného činu a její znaky

Skutková podstata je souhrn formálních typových znaků trestného činu, které rozlišuje na fakultativní a obligatorní. Tyto znaky určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují od sebe jednotlivé trestné činy či skupiny trestných činů.

Skutkové podstaty jsou uvedeny v trestním zákoníku, kde jsou rozděleny do třinácti hlav dle hodnotového systému. Musí být vymezeny s dostatečnou určitostí a jasností. Dostatečně přesné vymezení znaků trestného činu zakotvuje pravidla chování lidí ve společnosti a tedy i zásadu *nullum crimen sine lege* a zásadu *nulla poena sine lege*. Zároveň musí být i abstraktní, aby byly využitelné v praxi.³⁷

Znaky skutkové podstaty jsou vyjádřením spáchané skutečnosti a lze je rozdělit do několika složek, a to objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka trestného činu.

3. 4. 1. Objekt trestného činu

Jedním ze znaků skutkové podstaty je objekt trestného činu, který představuje určitý zájem nebo hodnotu chráněnou TrZ a tím i společností.

³⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 126

³⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 62

³⁷ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 68 - 69

Objektem jsou tzv. právní statky, na jejichž ochraně má společnost právní zájem a trestní právo vykonává ochrannou funkci vůči těmto statkům.³⁸

Objekt skutkové podstaty lze rozdělit na objekt obecný, druhový a konkrétní. Objekt obecný představuje souhrn všech společenských zájmů a hodnot chráněných trestním zákoníkem (práva a zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky atd.). Druhový objekt určuje společné znaky pro skupiny trestných činů, které lze dovodit z názvu hlav ve zvláštní části TrZ, a má veliký význam z hlediska tzv. hodnotového systému (např. trestné činy proti svobodě, trestné činy proti majetku).³⁹ Objekt konkrétní určuje, které hodnoty jsou chráněny ustanoveními ve zvláštní části v TrZ, tedy který zájem je ohrožen, jakým trestným činem, kým je ohrožen a jak je ohrožen (např. je ohroženo zdraví konkrétního člověka trestným činem ublížení na zdraví konkrétním pachatelem).

Některé skutkové podstaty trestných činů mají i více objektů. Tyto objekty jsou dány buďto kumulativně, kdy skutková podstata vyžaduje jejich ohrožení současně (např. trestný čin loupeže ohrožuje svobodu i majetek), nebo alternativně, kdy lze postihnout pouze jeden z těchto objektů (např. trestný čin rozvracení republiky může směřovat proti územní celistvosti nebo ústavnímu zřízení nebo obranyschopnosti České republiky).⁴⁰

3. 4. 2. Objektivní stránka trestného činu

Dalším znakem skutkové podstaty je objektivní stránka trestného činu, která jako jediná vyjadřuje základní způsob spáchání daného trestného činu a popisuje vnější podobu trestného činu. Objektivní stránka určuje jednání, způsob spáchání trestného činu, a jeho následek, který pachatel svým jednáním způsobil.

³⁸ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 76

³⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 102 - 103

⁴⁰ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 76 - 77

Objektivní stránka trestného činu je určována znaky obligatorními a fakultativními.

3. 4. 2. 1. Obligatorní znaky objektivní stránky trestného činu

Obligatorní znaky objektivní stránky trestného činu jsou představovány jednáním, následkem a příčinnou souvislostí. Jednání je základním pojmem trestního práva a tím i právní odpovědnosti. Projevuje-li pachatel navenek svoji vůli, mluvíme o jednání. Není nutné, aby pachatel jednal úmyslně. Je nutné zde rozlišovat, zda vůle k takovému jednání souvisela s vědomím ohledně případného škodlivého následku.

Rozlišujeme dvě formy jednání, a to komisivní jednání (konání) a omisivní jednání (opomenutí). Komisivní jednání představuje vnější projev vůle pachatele. Většinu trestných činů lze spáchat komisivně, ale některé lze spáchat pouze komisivně, tzv. komisivní trestné činy.⁴¹ V oblasti zdravotnictví může být projevem komisivního jednání např. proražení stěny orgánu při použití chirurgického nástroje lékařem v průběhu laparoskopické operace.

Jednání omisivní spočívá ve zdržení se něčeho, co bylo pro pachatele povinné. Omisivní jednání je právně relevantní, měl-li pachatel povinnost konat. Ve zdravotnictví může omisivní jednání představovat např. neprovedení povinného vyšetření pacienta lékařem. Některé trestné činy lze spáchat pouze omisivně, tzv. pravé omisivní trestné činy, např. neposkytnutí pomoci (§ 150 TrZ). Povinnosti poskytnout pomoc vychází z předpokladu, že ji má každý. Každý má povinnost dle svých možností poskytnout pomoc osobě, která je očividně v nebezpečí smrti či jeví známky vážného onemocnění. Tato povinnost vyplývá také z pachatelova zaměstnání. Ve zdravotnictví má povinnost poskytnout potřebnou pomoc každý zdravotnický pracovník. Zejména se jedná o povinnost poskytovat zdravotnické služby v souladu se současnými poznatky lékařské

⁴¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 95 - 96

vědy.⁴² V současné době stále častěji dochází k situacím, kdy trestní odpovědnost vzniká z důvodu porušení povinnosti provádět lékařský zákrok na základě informovaného souhlasu pacienta, neboť je u provedení takového zákroku absence svobodného a informovaného souhlasu ze strany pacienta základem pro protiprávní jednání lékaře. Protiprávní jednání dále vzniká v případě porušení mlčenlivosti či povinnosti vést zdravotnickou dokumentaci v souladu s právními předpisy.⁴³

Pro určení porušení nějaké povinnosti má z praktického hlediska význam soubor pravidel chování původně neprávnické povahy spojený s určitou profesí. Pro vznik trestní odpovědnosti zdravotnického pracovníka má tedy význam, jestli tento pracovník postupoval v souladu *lege artis*.⁴⁴ Postup *lege artis*⁴⁵ je základní právní povinností zdravotnického pracovníka při poskytování zdravotních služeb v mezích jeho kompetencí a postupovat odborně správným postupem. Zákrok provedený *non lege artis* je jedním ze základních pochybení, na jejichž základě vzniká odpovědnost zdravotnického pracovníka.⁴⁶ Tento postup je zakotven např. v Hippokratově přísaze, což je zásada poskytování kvalitní péče a provádění pouze schválených úkonů, ke které se lékař zavazuje. Dále je postup *lege artis* upraven v etickém kodexu České lékařské komory, která uvádí, že lékař v rámci své odborné způsobnosti a kompetence volí a provádí takové léčebné úkony, které odpovídají současnému stavu lékařské vědy a které považuje lékař za nejvhodnější pro ošetřovaného pacienta.⁴⁷ Bude-li si zdravotnický pracovník počínat jinak, než jak je to správné z odborného hlediska v souvislosti se současným stavem vědeckého a lékařského poznání, nemusí to nutně znamenat, že bylo jeho počínání trestné. Např. nebude-li moci poskytnout zdravotnický pracovník řádnou péči z důvodu krajní nouze, jeho jednání nebude protiprávní.

⁴² STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 17 - 20

⁴³ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 375 - 376

⁴⁴ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 330 - 331

⁴⁵ *dle pravidel umění lékařského*

⁴⁶ <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postupu-lege-artis-pri-poskytovani-zdravotnich-sluzeb-102397.html>

⁴⁷ VONDRÁČEK, Lubomír a Hana KURZOVÁ. *Zdravotnické právo: pro praxi a posluchače lékařských fakult*. Praha: Karolinum, 2002, s. 76

Obecně ovšem platí, že když došlo k jednání, které bylo v rozporu s *lege artis*, tedy *non lege artis*, a tím vedlo ke vzniku následku, pak může zakládat trestní odpovědnost zdravotnického pracovníka.⁴⁸ Postupem *non lege artis* jsou např. situace, kdy nejsou dodrženy postupy stanovené v medicínských standardech, lékař si nevyžádal laboratorní nebo jiná vyšetření při nejisté diagnóze, zdravotnický pracovník včas neodešle pacienta k hospitalizaci, je chybně proveden diagnostický nebo léčebný výkon, dojde k záměně léků, použije se prošlý lék nebo byl zaměněn pacient při operaci.⁴⁹

Za další obligatorní znak označujeme následek, kterým se rozumí ohrožení nebo poruchu objektu trestného činu, tedy chráněného zájmu TrZ. Nedojde-li k následku předvídaného skutkovou podstatou trestného činu, tato skutková podstata nemůže být naplněna a trestný čin nemůže být dokonán.

S ohledem na formu dokonání trestného činu, rozlišujeme trestné činy ohrožující, k jejichž dokonání postačí ohrožení chráněného zájmu (např. obecné ohrožení, šíření nakažlivé nemoci), a trestné činy poruchové, kterými je dokonáním činu chráněný zájem porušen (např. zabití, ublížení na zdraví). TrZ zná několik druhů následků, a to následek (viz výše), těžší následek (vážnější ohrožení nebo porucha; např. těžké ublížení na zdraví), zvláště těžký a těžko napravitelný následek (pouze porucha, jedna z podmínek pro uložení trestu na doživotí; např. teroristický útok, genocida), škodlivý následek (ohrožení nebo porucha, kterou lze napravit nebo ji lze zamezit; např. pomluva) a zvláště závažný následek (podmínka pro použití vyšší trestní sazby; např. ohrožení utajované informace).⁵⁰ Pro uplatnění je nezbytné vzniklý následek prokázat v rámci trestního řízení prostřednictvím příslušných orgánů (soud, policejní orgán, státní zástupce), které mají povinnost zjistit, jestli následek nastal a jestli ano, tak jaký. V některých případech je náročné určit následek a jeho formu, např. ve způsobeném následku v podobě poškození zdraví člověka zdravotnickým

⁴⁸ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 332

⁴⁹ VONDRÁČEK, Lubomír a Hana KURZOVÁ. *Zdravotnické právo: pro praxi a posluchače lékařských fakult*. Praha: Karolinum, 2002, s. 77

⁵⁰ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 95 - 96

pracovníkem je velice důležité odlišovat újmu způsobenou nesprávným postupem pracovníka od samovolného procesu odehrávajícím se ve složitém žijícím organismu, který by nastal i bez přičinění zdravotnického pracovníka. Najít správné řešení této problematiky může pro příslušné orgány představovat v podobných situacích velice náročný úkol.⁵¹

Posledním obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je příčinná souvislost, která představuje vztah mezi jednáním pachatele a způsobeným následkem. Předmětné jednání musí být příčinou daného následku.⁵² Bez jednání pachatele by následek nenastal, a nebo by nenastal v takové podobě, v jaké nastal. Mluvíme tedy o situaci, kdy lékař jedná poskytováním zdravotnické služby *non lege artis* a způsobí tímto jednáním následek úmrtí pacienta. Pokud by za této situace pacient nezemřel v případě postupu lékaře *lege artis*, ale zároveň by byl i vyléčen, jedná se o příčinnou souvislost.⁵³ V praxi lze určit, zda došlo ke škodlivému následku chybou zdravotnického pracovníka či byl škodlivý následek vzhledem ke stavu pacienta nevyhnutelný, pouze na základě znaleckých posudků, které si soud vyžádá.⁵⁴

3. 4. 2. 2. Fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu

Znaky objektivní stránky trestného činu, které jsou „nepovinné“, tedy nemusí být u všech trestných činů, ale pouze tam, kde to příslušná skutková podstata vyžaduje, nazýváme fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu. Lze mezi ně řadit místo trestného činu, dobu spáchání trestného činu, způsob provedení trestného činu a použité prostředky k jeho spáchání, účinek trestného činu a hmotný předmět útoku. U trestných činů, jejichž skutková podstata

⁵¹ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 334

⁵² NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 97

⁵³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 384

⁵⁴ SOVOVÁ, Olga. *Zdravotnická praxe a právo: praktická příručka*. Praha: Leges, 2011, s. 30

vyžaduje určitý fakultativní znak, se tento fakultativní znak stává obligatorním znakem.

Místo trestného činu vyžaduje např. skutková podstata trestného činu plenění v prostoru válečných operací dle § 414 TrZ provedení trestného činu „v prostoru válečných operacích” nebo „na obsazeném území”. Skutková podstata trestného činu válečné krutosti dle § 412 TrZ vyžaduje dobu spáchání trestného činu, a to „za války” nebo „jiného ozbrojeného konfliktu”. Určování doby spáchání trestného činu většinou není problematické z důvodu výslovného uvedení ve skutkové podstatě. Způsob provedení trestného činu a použité prostředky k jeho spáchání jsou nezbytné např. pro skutkovou podstatu trestného činu násilí proti úřední osobě dle § 325 odst. 2 TrZ, neboť vyžaduje spáchání trestného činu „se zbraní”. Zbraní se rozumí střelná zbraň, ale také jakýkoliv jiný předmět způsobilý učinit útok, jako kámen nebo hůl.⁵⁵

Od objektu trestného činu rozeznáváme hmotný předmět útoku, který představuje konkrétního člověka nebo věc nosící chráněné zájmy. Je-li předmětem útoku člověk nebo jeho zdraví, pachatel útočí např. s úmyslem člověka zavraždit dle § 140 TrZ, účastí na sebevraždě dle § 144 TrZ, způsobit mu těžkou újmu na zdraví dle § 145 TrZ nebo újmu na zdraví dle § 146 TrZ. Pokud je předmětem útoku věc nebo jiný majetek, úmyslem pachatele může být např. krádež dle § 205 TrZ, podvod dle § 209 TrZ nebo poškození dle § 228 TrZ.⁵⁶ Hmotný předmět útoku je zařazen do fakultativních znaků objektivní stránky trestného činu, neboť některé skutkové podstaty hmotný předmět útoku nevyžadují (např. trestný čin zběhnutí dle § 386 TrZ). Mnoho skutkových podstat trestných činů však hmotný předmět útoku vyžaduje a tím se tento fakultativní znak stává obligatorním. Mezi tyto trestné činy patří např. trestný čin vraždy dle § 140 TrZ vyžadující bezprostřední útok vůči konkrétnímu člověku.

⁵⁵ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 91 - 92

⁵⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 383

Účinek trestného činu je fakultativním znakem objektivní stránky trestného činu, pouze je-li hmotný předmět útoku obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu. Za účinek je považována změna nebo nebezpečí změny na hmotném předmětu útoku (např. u úmyslného usmrcení člověka je hmotným předmětem útoku člověk a účinkem smrt člověka, v případě neúspěšného usmrcení by šlo pouze o pokus vraždy, účinkem při pokusu o vraždu by bylo nebezpečí usmrcení člověka a došlo by k nebezpečí změny na hmotném předmětu útoku). Účinek trestného činu nelze zaměňovat s následkem trestného činu (např. u následku vraždy je účinkem smrt člověka) ani s objektem trestného činu.⁵⁷

3. 4. 3. Subjekt trestného činu

Subjekt trestného činu nám jako znak skutkové podstaty určuje, jaké vlastnosti nebo postavení musí pachatel mít, aby mohl spáchat konkrétní trestný čin. Subjekt trestného činu tedy představuje pachatel trestného činu, který svým jednáním naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, jeho přípravy nebo pokusu, je-li trestná.⁵⁸

Pachatelem trestného činu je fyzická nebo právnická osoba, která je trestně odpovědná v době spáchání trestného činu. Pachatelem je dále i ten, koho zákon označuje za spolupachatele. Každý ze spolupachatelů je odpovědný za trestný čin jako by ho spáchal sám.

Za pachatele lze považovat i účastníka dokonání trestného činu, kterým je organizátor, pomocník nebo návodce.⁵⁹ Je to ten, kdo úmyslně spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil z pozice organizátora, vzbudil v jiném člověku rozhodnutí spáchat trestný čin z pozice návodce nebo jako pomocník umožnil či usnadnil jinému člověku spáchání trestného činu, a to radou, opatřením

⁵⁷ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 93

⁵⁸ Ustanovení § 22 - 26 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁹ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 95

prostředků, odstraněním překážek, hlídáním při činu, vylákáním poškozeného na místo činu, utvrzováním nebo slibem přispět po trestném činu. Trestní odpovědnost účastníka trestného činu zaniká, upustil-li dobrovolně od dalšího účastenství na trestném činu, odstranil nebezpečí, které vzniklo na chráněném zájmu z tohoto účastenství, nebo oznámil toto účastenství na trestném činu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo chráněnému zájmu z podniknutého účastenství, mohlo být ještě odstraněno. Oznámení je nutno učinit u státního zástupce nebo u policejního orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.⁶⁰

Člověk, který k provedení trestného činu využil jinou osobu, která díky nedostatku věku, nepřičetnosti, omylu nebo jednání v nutné obraně či v krajní nouzi není trestně odpovědná, je také považován za pachatele. Tohoto pachatele označuje TrZ za tzv. nepřímého pachatele. Osoba použitá ke spáchání trestného činu, která nejednala zaviněně a z vlastní vůle, je označována jako živý nástroj. Nepřímý pachatel je pak trestně odpovědný za úmyslný trestný čin, který provedl prostřednictvím živého nástroje, když živý nástroj nebývá vůbec trestně odpovědný anebo jen výjimečně.

Fyzická osoba se může stát pachatelem trestného činu dle výše uvedeného pouze v případě splnění obligatorních znaků subjektu trestného činu, a to dostatečný věk, přičetnost a zaviněné jednání. Dostatečný věk v souvislosti se vznikem trestní odpovědnosti je stanoven TrZ na hranici 15 let. Pachatel ve věku mezi 15 a 18 let se označuje za mladistvého, s tím, že režim osob mladistvých při vzniku trestní odpovědnosti je upraven speciálním zákonem 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Obligatorním znakem u mladistvého je vedle přičetnosti také mravní a rozumová vyspělost, která by měla mladistvému umožnit ovládat své jednání a určit, zda může být zamýšlený

⁶⁰ Ustanovení § 24 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

čin protiprávní. ⁶¹ Trestní odpovědnost u právnických osob bude rozebrána v kapitole 3. 5. Trestní odpovědnost u právnických osob.

Subjekt trestného činu může být dále rozdělen na konkrétní a speciální subjekt dle případné zvláštní vlastnosti, kterou musí takový subjekt disponovat vedle obecných vlastností uvedených výše. ⁶²

*„Jestliže k spáchání trestného činu trestní zákon vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení. Pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského podle hlavy dvanácté zvláštní části tohoto zákona může být jen voják.“*⁶³

Konkrétním subjektem se zvláštní vlastností může být např. matka u trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TrZ. Subjektem speciálním se zvláštní vlastností je např. lékař při trestném činu neposkytnutí pomoci dle § 150 odst. 2 TrZ. ⁶⁴ V tomto případě je trestní odpovědnost modifikovaná a přináší s sebou vyšší trestní sazbu z důvodu povinnosti poskytnout pomoc díky povaze zaměstnání lékaře. ⁶⁵

3. 4. 4. Subjektivní stránka trestného činu

Posledním znakem skutkové podstaty je subjektivní stránka trestného činu. Tento znak je spojený s psychikou pachatele ve vztahu k trestnému činu. Zavinění je nezbytné pro naplnění skutkové podstaty kteréhokoli z trestných činů, neboť bez zavinění není trestného činu. ⁶⁶ Subjektivní stránka trestného činu je

⁶¹ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 96

⁶² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 384

⁶³ Ustanovení § 114 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 384

⁶⁵ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 338

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 216

charakterizována obligatorním znakem - zaviněním, a subjektivními znaky, a to pohnutkou a záměrem (cílem) pachatele.

3. 4. 4. 1. Obligatorní znaky subjektivní stránky trestného činu

Zavinění, tedy obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu, je nutností pro vznik trestní odpovědnosti pachatele. Jedná se o tzv. subjektivní odpovědnost, která stojí právě na zavinění. Zavinění může být úmyslné, a to buď přímé nebo nepřímé.⁶⁷

Úmyslem přímým je trestný čin spáchán, jestliže pachatel chtěl porušit nebo ohrozit zájem chráněný TrZ. Věděl-li, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a byl s touto možností srozuměn tak, že byl smířen s možností případného porušení nebo ohrožení zájmu chráněného TrZ, jedná se o úmysl nepřímý.⁶⁸ Hranice mezi úmyslem přímým a nepřímým může být velice tenká, a to již jen s ohledem na momentální psychické rozpoložení pachatele. Zajímavou úvahu o vztahu mezi formou zavinění a psychickým rozpoložením pachatele v momentu páchaní trestného činu nebo bezprostředně chvíli před ním uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 5. 2007 pod sp. zn. IV. 260/05.

Ústavní soud se zabýval vraždou čtrnáctidenního dítěte matkou, která přikryla svému dítěti (dceři) obličej složenou látkovou plenou a poté oběma rukama po dobu nejméně tří až pěti minut tlačila značnou intenzitou na nos a ústa poškozené, čímž ji znemožnila dýchání a způsobila tak její smrt udušením. Většinovým stanoviskem byl zrušen původně odsuzující rozsudek o trestném činu vraždy s nepřímým úmyslem z důvodu nedostatečného prokázání zavinění. Ústavní soudkyně M. Židlická však měla velice zajímavé odlišné stanovisko k výroku a k odůvodnění vydaného nálezu, a to:

⁶⁷ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 111

⁶⁸ Ustanovení § 15 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

„V řízení před obecnými soudy nebylo a ostatně ani nemohlo být postaveno zcela najisto, co stěžovatelka v danou chvíli skutečně prožívala, nicméně měla-li dle názoru znalců rozpoznávací schopnosti sníženy pouze částečně, považují závěr obecných soudů, že stěžovatelce muselo být zřejmé, že svým jednáním může novorozenci přivodit smrt a že s tímto následkem byla srozuměna, za odůvodněný. Jedná-li pachatel ve stavu snížené přičetnosti, nevylučuje tato skutečnost bez dalšího, že by mu nebylo možno, s přihlédnutím k dalším okolnostem, přičíst zavinění ve formě nepřímého úmyslu. Skutečnost, že se činu dopustil v době, kdy měl rozpoznávací a ovládací schopnosti podstatnou měrou sníženy, se pak promítne v úvaze soudu o výši trestu. Tak tomu bylo i v případě stěžovatelky, kdy jí byl v důsledku snížené přičetnosti udělen trest pod dolní hranicí zákonné sazby.“⁶⁹

Dále u zavinění určujeme, zda byl trestný čin spáchán z nedbalosti, a pokud ano, tak jestli z vědomé nebo nevědomé. Ustanovení § 16 TrZ říká, že byl trestný čin spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v TrZ porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí (odst. 1, písm. a); anebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl (odst. 1, písm. b).⁷⁰ O trestném činu spáchaným z nedbalosti v oblasti zdravotnictví mluvíme např. o trestném činu usmrcení z nedbalosti dle § 143, ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 a ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147.⁷¹ Ve zdravotnictví bývá nevědomá nedbalost nejčastější formou zavinění při poskytování zdravotnických služeb. Tato nedbalost může vzniknout např. v důsledku přehlédnutí, zapomenutí, mylného či nečitelného zápisu do zdravotní dokumentace, nezohlednění určité informace nebo chybného přečtení štítku na přípravku či léku, kterým došlo ke špatnému podání či dávkování. TrZ dále používá pojem hrubé nedbalosti, a to konkrétně v ustanovení § 16 odst. 2

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2007 pod sp.zn. IV. 260/05

⁷⁰ Ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁷¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 385

TrZ. ⁷² „*Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*” ⁷³ Nemluvíme tedy o další formě zavinění nebo o dalším typu nedbalosti. Jde pouze o větší intenzitu vědomé či nevědomé nedbalosti.

Existují případy, kdy bylo nutné posuzovat, zda šlo o vědomou nedbalost či o nepřímý úmysl. Je třeba hodnotit, zda jsou důvody, pro které pachatel spoléhá, že následek nezpůsobí, dostatečné. Za dostatečné důvody je možno považovat jen takové, které v určitém případě nejsou způsobilé zabránit následku, v jiném případě a za jiných podmínek by mohly být reálně způsobilé k zábraně následku. Mezi těmito termíny může být velice tenká hranice.

Touto hranicí se zabýval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 6. 10. 2005 pod sp. zn. 8 Tdo 1161/2005. ⁷⁴ :

Obvinění nechali své dvě nezletilé děti ve věku čtyř a dvou let samotné v bytě, aniž by jim zajistili dohled. Domů se vrátili až kolem páté hodiny následujícího dne, přičemž v mezidobí došlo v bytě ke vzniku požáru zřejmě od nedopalku cigarety. Během požáru utrpělo starší dítě těžké popáleniny a poškození dýchacích cest. Mladší dítě v důsledku otoku mozku po intoxikaci kouřem zemřelo, neboť obviněná při odchodu uzamkla byt tak, že ponechala klíče z vnější strany zámku, a nezletilým dětem tak znemožnila útěk. Rozsudkem Okresního soudu byli obvinění uznáni vinnými trestným činem opuštění dítěte jako spolupachatelé. Rozsudek soudu napadli oba obvinění odvoláními. Rozsudkem Krajského soudu byl rozsudek v celém rozsahu zrušen a bylo znovu rozhodnuto tak, že obvinění byli uznáni vinnými trestným činem ublížení na zdraví z nedbalosti. Proti tomuto rozsudku podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněných dovolání. Dovolatelka uvedla, že právní závěry týkající

⁷² ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 336 - 337

⁷³ Ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁷⁴ REDAKCE EPRAVO.CZ, *Vědomá nedbalost a nepřímý úmysl*, 10. 1. 2007, dostupné na <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vedoma-nedbalost-a-nepri-my-umysl-45608.html>

se hodnocení subjektivní stránky deliktního jednání obviněných nelze akceptovat. Zdůraznila, že se obvinění rozhodli ponechat v zamknutém bytě dvě malé děti, zcela neschopné se vyrovnat s kritickou situací a vytvořili překážku, pro kterou děti nebyly schopny byt opustit a zachránit se útekem při ohrožení. Odvolací soud nevěnoval dostatečnou pozornost skutečnosti udávané obviněnou, že starší dítě mělo zálibu ve škrtnání zápalkami a tím spíše si museli být obvinění vědomi toho, že v jejich nepřítomnosti to starší dítě pravděpodobně zkusí znovu. Dále je za tohoto stavu obviněná uzamkla v bytě a zbavila je možnosti utéci před nebezpečnými důsledky jejich počínání; nelze pochybovat, že obvinění museli být srozuměni s možnostmi vzniku újmy na zdraví svých dětí. Dovolatelka tedy tvrdila, že obviněným je nutno přičítat zavinění v podobě eventuálního úmyslu spácháním trestného činu opuštění dítěte, nikoli nedbalosti, kterou byl způsoben trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti, jak uvedl odvolací soud. Opuštěním dítěte je třeba rozumět jednání, jehož následkem je dítě, neschopné samo si pomoci, ponecháno svému osudu, a tak vystaveno nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví. Lze připustit, že takový následek je reálný především v případech déletrvající nepřítomnosti osoby, která má povinnost o dítě pečovat. U trestného činu opuštění dítěte musí být prokázán úmysl ve vztahu k vystavení dítěte nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví. Najít jasnou hranici mezi zaviněním v podobě úmyslu nepřímého a nedbalostí vědomou nebývá vždy jednoduchou záležitostí. Pokud tedy pachatel jedná v úmyslu nepřímém, srozumění vyjadřuje jeho aktivní volní vztah ke způsobení následku, který je pro trestní právo relevantní. Způsobení takového následku ale není jeho přímým cílem. Naopak vědomá nedbalost je budována na vědomí možnosti vzniku následku, což je schopnost pachatele rozpoznat a zhodnotit okolnosti, které vytvářejí možné nebezpečí pro zájem chráněný TrZ. Při vědomé nedbalosti pachatel ví, že může způsobit následek trestného činu, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že takový následek nezpůsobí. Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně zrušil napadený rozsudek Krajského soudu a zrušil také všechna další navazující rozhodnutí. Krajskému soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. ⁷⁵

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2005 pod sp. zn. 8 Tdo 1161/2005

3. 4. 4. 2. Fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu

Mezi fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu řadíme hlavně pohnutku a záměr (cíl) pachatele. Mají významné postavení u rozlišování některých skutkových podstat trestných činů.⁷⁶ Předepisuje-li určitá skutková podstata trestného činu některý z těchto fakultativních znaků, stává se tento znak znakem obligatorním. Není-li žádný z těchto fakultativních znaků součástí určité skutkové podstaty trestného činu, mohou mít fakultativní znaky podpůrnou funkci při posuzování trestného činu, jeho povahy či závažnosti v podobě polehčujících či přitěžujících okolností.⁷⁷

Pohnutka je vnitřním podnětem pachatele, na základě kterého se pachatel rozhodl trestný čin spáchat. Takovou pohnutkou může být např. vztek, strach, soucit. Existuje také pojem zvlášť zavrženíhodné pohnutky, která je jednou z alternativních podmínek pro uložení výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí dle § 54 odst. 3 písm. a) TrZ. Páchá-li pachatel trestný čin představovaný nějakým účelem, jedná se o cíl jako o fakultativní znak.⁷⁸

Záměr nebo také cíl je znakem skutkové podstaty např. u trestného činu teroristického útoku dle § 311 TrZ - záměrem pachatele je způsobit těžkou újmu na zdraví či dokonce smrt, u trestného činu vyzvědačství dle § 316 TrZ je záměrem pachatele vyzvídání utajovaných informací, jejíž zneužití může vážným způsobem ohrozit nebo poškodit ústavní zřízení, svrchovanost, územní celistvost, obranu a bezpečnost České republiky. U záměru se také rozlišuje pojem tzv. společného záměru, kdy záměr jednání pachatele je podstatným znakem pokračování v trestném činu a trestných činů hromadných jako deliktů *sui generis*, deliktů svého druhu.⁷⁹

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 243

⁷⁷ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 111

⁷⁸ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 128

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 241

3. 5. Trestněprávní odpovědnost právnických osob

Trestní odpovědnost právnických osob je jednou z nejspornějších a nejkontroverznějších otázek trestněprávní teorie, neboť narušuje staletými uznávanou zásadu individuální odpovědnosti fyzických osob za trestný čin.⁸⁰ Vytvoření tohoto institutu tak, jak ho známe v dnešní podobě, prošlo poměrně dlouhým procesem a vývojem. Ačkoliv byl pojem právnické osoby poprvé použit až na přelomu 18. a 19. století, vznik subjektivity osob odlišných od osob fyzických lze spatřovat již v dobách antické římské společnosti. Již v tomto období totiž byly některé instituce uznávány za právní subjekty.⁸¹ Trestní odpovědnost právnických osob je jednou z nejspornějších a nejkontroverznějších otázek trestněprávní teorie, neboť narušuje staletými uznávanou zásadu individuální odpovědnosti fyzických osob za trestný čin.

Česká republika zavedla do svého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob jako jedna z posledních zemích Evropské unie, a to zákonem č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o TOPO“). Předmětem táhnoucích se diskuzí byla obava o přílišný zásahu do českého trestního práva přijetím tohoto zákona. V trestním právu se zákonem o TOPO zavedla kolektivní trestní odpovědnost, což byl pro právnické osoby zcela neznámý druh odpovědnosti.⁸² Přesto, že zákon o TOPO a tím i trestní odpovědnost právnických osob představuje pouze doplněk trestní odpovědnosti fyzických osob, tak tento zákon přináší nové základní zásady trestního práva a modifikuje použití zásady individuální trestní odpovědnosti fyzických osob.⁸³ Vedle zákona o TOPO jsou právnické osoby dále definovány zákonem č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) jako obchodní korporace. Česká legislativa zná pět druhů korporací, a to s. r. o., a. s., v. o. s., k. s. a družstvo. Definičními znaky

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2007: Linde, Praha, s. 7

⁸¹ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 263

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 92 - 93

⁸³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, s. 32

právnícké osoby jsou právní subjektivita, deliktní způsobilost, organizační struktura, majetková autonomie a identifikovatelnost takového útvaru. Zákon o TOPO nerozlišuje způsob vzniku právnícké osoby či zda jde o právníckou osobu soukromého nebo veřejného práva, ale vychází ze skutečnosti, že právnícké osoby jsou subjekty práva rozdílné od fyzických osob, které jsou uměle vytvořeny a mají způsobilost nabývat práva a povinnosti.⁸⁴

Hlavním důvodem pro přijetí tohoto zákona byla skutečnost, že právnícké osoby byly často využívány pro zakrývání rozsáhlých nelegálních činností (např. poškozování životního prostředí, organizovaný zločin) a tím pádem nebylo možné dovést odpovědnost konkrétní fyzické osoby za spáchaný trestný čin. Dalším důvodem pro přijetí zákona o TOPO byla reálná hrozba ze strany zahraničních právníckých osob, které by mohly využít beztrestnosti na území České republiky a vykonávat zde nelegální činnost.⁸⁵

3. 5. 1. Právnícké osoby v podobě zdravotnických zařízení

S oblastí zdravotnictví se logicky úzce pojí institut zdravotnického zařízení. Přestože byl tento v právních předpisech České republiky upravujících oblast poskytování zdravotní péče běžně používán, byl v českém právním řádu definován až v roce 2012 zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jako „ZoZS“).⁸⁶ V ustanovení § 4 odst. 1 ZoZS je zdravotnické zařízení je specifikováno jako prostory určené pro poskytování zdravotních služeb⁸⁷ a jako taková tedy právní subjektivitu nemají. Nositelem právní subjektivity je podle tohoto zákona poskytovatel zdravotních služeb, kterým je fyzická nebo právnícká osoba, která má podle tohoto zákona oprávnění k poskytování zdravotních služeb.⁸⁸ Nepochybuji o tom, že je jednotný

⁸⁴ JELÍNEK, J. a J. HERCZEG. *Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012, s. 32 - 34

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 469

⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ze dne 29. 6. 2011

⁸⁷ Ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

⁸⁸ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

výklad výrazu zdravotnického zařízení přínosným, ale v jeho obecném užívání stále nedošlo k jeho plnému uplatnění. Pojem zdravotnického zařízení je spojován s právní subjektivitou, a to zejména v souvislosti s podmínkami odpovědnosti ve zdravotnictví. I v odborné literatuře vydané po zavedení výše uvedené definice zdravotnického zařízení je uvedeno, že se poskytovatelem rozumí zdravotnické zařízení oprávněné poskytovat zdravotní služby.⁸⁹

3. 5. 2. Předpoklady vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby

Dle zákona o TOPO je trestným činem spáchaným právnickou osobou protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, osoba, která vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů.

Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu, jestliže byl spáchán jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených výše nebo zaměstnancem na základě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených výše anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené výše neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 222 - 225

odvrácení následků spáchaného trestného činu.⁹⁰ Pachatelem trestného činu je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. Pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby. Trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených výše a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby. Byl-li trestný čin spáchán společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je osoba právnická, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama.⁹¹

V zásadě lze tedy říci, že jednala-li fyzická osoba proti zájmům, kdy nelze odvodit trestní odpovědnost právnické osoby, tak půjde o exces fyzické osoby, která zůstává sama trestně odpovědná. Vztah odpovědnosti fyzické a právnické osoby lze označit za souběžný, samostatný a nezávislý.

Novelou v roce 2016 byl do zákona o TOPO přidán exkulpační důvod, který umožňuje zproštění trestní odpovědnosti právnické osoby v případě, že vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila. Tím došlo k rozšíření možností právnické osoby, jak se zprostit odpovědnosti oproti původní úpravě. Toto ustanovení se tak mělo stát právním základem pro tzv. *criminal compliance*, kterým se má na mysli ucelený systém interních firemních opatření a postupů pro prevenci, detekci a reakci na případná trestněprávní jednání, který je součástí firemní kultury společnosti.⁹²

⁹⁰ Ustanovení § 8 zákona č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

⁹¹ Ustanovení § 9 zákona č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

⁹² SEIFERT, F.: *Úsvit criminal compliance v České republice?*, epravo.cz, 14. 11. 2016 dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/usvit-criminal-compliance-v-ceske-republice-103410.html>

3. 6. Trestní odpovědnost a onemocnění COVID - 19

V současné době se celý svět potýká s epidemií koronaviru, který nese název onemocnění COVID - 19 způsobené koronavirem SARS – COV - 2. Onemocnění COVID - 19 se přenáší z člověka na člověka po blízkém kontaktu, který trvá delší dobu, v závislosti na virové náloži. Je to takzvaná kapénková infekce, která se přenáší vzduchem a zasahuje nejčastěji sliznice horních a dolních dýchacích cest. První případy byly hlášeny v Čínské městě Wu - chan v prosinci loňského roku. COVID - 19 se poté začal lavinovitě šířit – v lednu a únoru nejprve ve východní Asii, a hlavně střední Číně, jejíž rozsáhlé oblasti byly několik týdnů odříznuté v karanténě, od března stále výrazněji také v Evropě, Americe a zbytku světa. Dne 11. 3. 2020 vyhlásila Světová zdravotnická organizace epidemií COVID - 19 za pandemii.⁹³ Z Číny se onemocnění postupně rozšířilo do celého světa.⁹⁴ COVID -19 byl zpočátku srovnáván se sezónní chřipkou, což vedlo k podcenění vážnosti celé situace. Přestože má onemocnění oproti chřipce vyšší letalitu (počet osob zemřelých na určitou nemoc z 1000 osob onemocnělých touto nemocí), má u lidí tendenci se projevit v prvních dvou týdnech s individuálním průběhem a doposud neexistuje žádná vakcína.⁹⁵ Mnohé zdroje dokonce srovnávaly onemocnění COVID - 19 se španělskou chřipkou, která sužovala naši planetu v letech 1918 - 1919 a na kterou zahynulo cca 50 milionů lidí. Tato srovnání považují za krajně nevhodná a neetická, neboť šlo výroků bez dat a ověřených informací vedené s přesvědčením, že budou lidé díky strachu opatrnější.⁹⁶

⁹³ ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T., *Etická a právní východiska pro tvorbu doporučení k rozhodování o alokaci vzácných zdrojů při poskytování zdravotních služeb v rámci pandemie COVID-19*, 3/2020, dostupné na <https://www.ilaw.cas.cz/uvod/aktuality/eticka-a-pravni-vychodiska.html>, s. 5

⁹⁴ ČT 24, 30 otázek a odpovědí, které přinesly 3 měsíce s novým koronavirem, 19. 3. 2020, dostupné na <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3064676-30-otazek-a-odpovedi-ktere-prinesly-3-mesice-s-novym-koronavirem>

⁹⁵ ŠTEFÁNEK, J.: *Koronavirus - shrnutí po dvou měsících*, <https://www.stefajir.cz/koronavirus-shrnuti-po-dvou-mesicich>

⁹⁶ DRBAL K.: *Covid-19 se přeceňuje. Náš imunitní systém pandemii zvládne*, Echo24.cz, 29. 3. 2020, dostupné na <https://echo24.cz/a/SyLDa/covid-19-se-precenuje-nas-imunitni-system-pandemii-zvladne>

3. 6. 1. Vývoj událostí

Dne 1. 3. 2020 byly oznámeny první tři případy výskytu onemocnění COVID - 19 v České republice. Od této chvíle začaly všechny vedoucí státní složky činit vše pro to, aby bylo šíření COVID - 19 zastaveno. V prvních dnech bylo rozhodnuto o zákazu všech hromadných akcí pro více než 100 osob a byla zakázána osobní účast na výuce na základních, středních, vysokých i vyšších odborných školách. Dne 12. 3. 2020 vláda České republiky vyhlásila nouzový stav na celém území České republiky. Poté byly uzavřeny veškeré obchody s výjimkou potravin, hygienického a drogistického zboží. O dva dny později došlo k drastickému opatření ve formě zákazu volného pohybu osob na celém území České republiky s výjimkou cest do zaměstnání, do zdravotnických zařízení a za rodinou a k zákazu vstupu či vycestování do a z České republiky (až na výjimky) do dne 24. 3. 2020. Celostátní karanténa byla později prodloužena do dne 1. 4. 2020. V následujících dnech dále došlo k zavedení povinnosti nosit ochranné prostředky, k vyčlenění seniorům čas pro nakupování potravin, k omezení možného pobytu na veřejně dostupných místech nejvýše v počtu dvou osob (s výjimkou členů domácnosti, výkonu povolání, podnikatelské nebo jiné obdobné činnosti či účasti na pohřbu) a při kontaktu s ostatními osobami byla zavedena povinnost zachovávat odstup nejméně 2 metry.⁹⁷

3. 6. 2. Zvýšení trestních sazeb vyhlášením nouzového stavu

Pandemie přináší obtížné etické a medicínské výzvy, které se také ovšem odehrávají v právním prostředí, které je do jisté míry nastaveno a počítá se zvláštními režimy právní regulace v době takovýchto krizí. Jednotlivé státy mohou přistupovat k řešením v právní rovině různým způsobem a nelze tak vysledovat nějaký jednotící element. Státy Evropské unie jsou demokratickými, právními státy, a proto by přijímaná opatření neměla vybočovat z pravidel stanovených pro legislativu. Je zřejmé, že musí zůstat zachovány

⁹⁷ <https://koronavirus.mzcr.cz/vyvoj-udalosti-v-case/>

základní principy, na nichž demokratické právní státy stojí.⁹⁸ Zavedená opatření mají pochopitelně vliv i na trestní právo hmotné, a to jak vzhledem k nouzovému stavu vyhlášeném usnesením vlády č. 69/2020 Sb., v reakci na krizovou situaci, tak i vzhledem k samotné pandemii COVID - 19.⁹⁹

Dle ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (dále jako „KrZ“) se krizovou situací rozumí nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.¹⁰⁰ V důsledku pandemie COVID - 19 a vyhlášení nouzového stavu s tím spojeným, Nejvyšší státní zastupitelství formou sdělení ze dne 13. března 2020 upozornilo občany, že vyhlášení nouzového stavu usnesením Vlády České republiky č. 194 ze dne 12. 3. 2020 má výrazné dopady trestněprávní povahy. Vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s výskytem a šířením onemocnění COVID - 19 odůvodňuje užití obecné přitěžující okolnosti uvedené v ustanovení § 42 písm. j) TrZ¹⁰¹, a to:

„Soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel spáchal trestný čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace.“¹⁰²

Dle Nejvyššího státního zastupitelství je spáchání trestného činu v rámci vyhlášeného nouzového stavu okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby u všech trestných činů. Nicméně se budu zabývat pouze trestnými činy úzce souvisejícími s onemocněním COVID – 19, mezi které řadíme např. trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci, šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti,

⁹⁸ ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T., *Etická a právní východiska pro tvorbu doporučení k rozhodování o alokaci vzácných zdrojů při poskytování zdravotních služeb v rámci pandemie COVID-19, 3/2020*, dostupné na <https://www.ilaw.cas.cz/uvod/aktuality/eticka-a-pravni-vychodiska.html>, s.12

⁹⁹ REDAKCE, *Výběr literatury 2/2020*, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgbpxm6lcmvzf6ny&groupIndex=20&rowIndex=0>

¹⁰⁰ Ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů

¹⁰¹ Sdělení Nejvyššího státního zastupitelství k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu ze dne 13. 3. 2020, dostupné na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/2541-sdleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovdnosti-bhem-nouzoveho-stavu>

¹⁰² Ustanovení § 42 písm. j) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti, krádež, zpronevěra, podvod, lichva či šíření poplašné zprávy.

3. 6. 2. 1. Trestný čin šíření nakažlivé nemoci a trestný čin šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti

TrZ říká, že trestného činu šíření nakažlivé nemoci dle ustanovení § 152 se dopouští ten, kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li tento čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. V případě, že pachatel způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Trestem odnětí svobody na pět až dvanáct let bude postižen pachatel, který způsobí tímto činem smrt nejméně dvou osob.¹⁰³

Trestného činu šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti dle ustanovení § 153 se dopustí ten, kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. Za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, bude tento pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců

¹⁰³ Ustanovení § 152 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

až tři léta. Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, způsobil-li výše uvedené s důsledkem těžké újmy na zdraví. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li tento čin tak, že hrubě porušil zákony na ochranu veřejného zdraví. Ten, kdo způsobil tímto činem smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil předpisy na ochranu veřejného zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.¹⁰⁴

Z výše uvedeného tak vyplývá, že těchto dvou trestných činů se lze dopustit jak úmyslně zaviněným jednáním, tak i jednáním z nedbalosti. Při vyvozování případné trestní odpovědnosti bude zcela zásadní, zda konkrétním jednáním dojde k porušení zákazů, opatření a pravidel, a to obecně platných i přijatých v reakci na aktuální situaci, a to např. opatření o karanténě osob vracějících se do České republiky z vyjmenovaných zemí.

Díky podrobným informacím ze strany médií ohledně aktuální situace, o jejím vývoji a o způsobech jejího řešení, lze předpokládat, že nedbalostní forma trestného činu šíření nakažlivé nemoci může být dovozena u velice širokého okruhu osob. V praxi si lze jen těžko představit případ, že by se osoba podezřelá ze spáchání trestného činu šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti dle ustanovení § 153 TrZ pokusila na svou obhajobu tvrdit, že nevěděla o současném krizovém stavu a o tom, že by svým jednáním mohla takové porušení nebo ohrožení způsobit.¹⁰⁵

3. 6. 2. 2. Další trestné činy související s COVID - 19

Vedle výše uvedených trestných činů by se v současné situaci nemělo, dle mého názoru zapomínat na trestný čin obecného ohrožení dle ustanovení § 272 TrZ a obecného ohrožení z nedbalosti dle ustanovení § 273 TrZ. U úmyslné formy trestného činu obecného ohrožení TrZ uvádí jako pachatele toho, kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo

¹⁰⁴ Ustanovení § 153 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁵ AMBROŽ, O., FELIX, R.: *COVID 19 – trestněprávní aspekty*, Právní prostor, 26.03.2020 dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/covid-19-trestnepravni-aspekty>

těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let. Ten, kdo tento čin spáchá jako člen organizované skupiny, opětovně v krátké době, způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu nebo těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody na osm až patnáct let. Odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li tímto činem úmyslně smrt, nebo spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.¹⁰⁶ Vážné případy takového ohrožení jsou proto postižitelné i tehdy, nedají-li se podřadit pod výše zmíněné skutkové podstaty trestných činů šíření nakažlivé choroby.

Nelze také podceňovat sílu samotné paniky, která by mohla mít horší dopady než virus samotný, a pojí se s trestným čin šíření poplašné zprávy dle ustanovení § 357 TrZ, dle kterého je postižitelný ten:

„Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Kdo takovou zprávu nebo jinou nepravdivou zprávu, která je způsobilá vyvolat opatření vedoucí k nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa anebo bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému sdělí soudu, orgánu Policie České republiky, orgánu státní správy, územní samosprávy, nebo jinému orgánu veřejné moci, právnické osobě, fyzické osobě, která je podnikatelem, anebo hromadnému informačnímu prostředku, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.“¹⁰⁷

¹⁰⁶ Ustanovení § 272 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁷ Ustanovení § 357 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Existence tohoto ustanovení by měla být účinnou výstrahou pro ty, kteří se snaží činit zajímavými na sociálních sítích tím, že šíří neověřené a šokující zprávy. Měli by mít na zřeteli, že v takto vážné aktuální situaci, kdy lze nepravdivou informací znepokojit širokou veřejnost až velmi snadno, je takové konání vysoce nemorální, ale i potenciálně trestné.¹⁰⁸ Příkladem zneužití sociálních sítí šířením poplašné zprávy byl případ zvukové nahrávky ze dne 20. 3. 2020, podle níž mělo být v České republice v noci 22. 3. 2020 zaveden zákaz vycházení. O možnosti zavést zákaz vycházení mluvil dne 20. 3. 2020 v rámci rozhovoru pro deník Právo předseda Ústředního krizového štábu Roman Prymula a nahrávka namluvená hlasem mladé ženy odkazuje na informace od matky její kamarádky, která pracuje na ministerstvu. Policie se nahrávkou zabývá již od 20. 3. 2020 a oznámila, že obsah nahrávky nese známky šíření poplašné zprávy. Upozornila také, že tento trestný čin je v době nouzového stavu země postižitelný vyšší trestní sazbou až osm let odnětí svobody. Tento případ bude pravděpodobně řešen soudní cestou po skončení nouzového stavu.¹⁰⁹

3. 7. Další druhy právní odpovědnosti ve zdravotnictví

Institut právní odpovědnosti prostupuje celým právním řádem a liší se v souvislosti s jednotlivými právními odvětvími. Druhy právní odpovědnosti, které mohou vzniknout zdravotnickému pracovníkovi vedle trestněprávní odpovědnosti, lze tedy dále dělit na odpovědnost občanskoprávní, správní, pracovněprávní a disciplinární.

3. 7. 1. Občanskoprávní odpovědnost

Občanskoprávní odpovědnost představuje ve zdravotnictví zejména odpovědnost za škodu a plní kompenzační funkci. Souhrnně tyto činy lze označit jako soukromoprávní delikty. Tento typ odpovědnosti lze dále dělit na smluvní

¹⁰⁸ DOSTÁL, O.: Ondřej Dostál: *Trestní právo v čase koronaviru*, Advokátní deník, 14. 3. 2020, dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2020/03/14/ondrej-dostal-trestni-pravo-v-case-koronaviru/>

¹⁰⁹ <https://echo24.cz/a/Syh3U/zavedou-zakaz-vychazeni-tvrdi-divka-na-nahravce-hamacek-ji-zato-hrozi-vezenim>

a mimosmluvní (deliktní) odpovědnost a odpovědnost za újmu, za prodlení a za vady.

Občanskoprávní odpovědnost představuje ve zdravotnictví zejména odpovědnost za škodu a plní kompenzační funkci. Souhrnně tyto činy lze označit jako soukromoprávní delikty. Tento typ odpovědnosti lze dále dělit na smluvní a mimosmluvní (deliktní) odpovědnost a odpovědnost za újmu, za prodlení a za vady.

Občanský zákoník rozlišuje mezi smluvní a deliktní odpovědností za škodu, a to dle postavení institutů, které ovlivňují podmínky uplatnění nároku na náhradu škody (otázka zavinění, délka promlčecích dob, důkazní břemeno). Existence smluvního základu má velký dopad na odpovědnost za porušení právní povinnosti. Dojde-li k pochybení ze strany zdravotnického pracovníka při poskytování zdravotnických služeb, je toto pochybení kvalifikováno jako porušení smluvních ustanovení a případná vzniklá škoda se řadí do režimu smluvní odpovědnosti za způsobenou škodu.¹¹⁰ V případě, že dojde k usmrcení nebo ke zvlášť závažnému ublížení na zdraví, mluvíme o vzniku sekundární právní povinnosti. Sekundární právní povinnost označujeme jako deliktní odpovědnost. Jde o odpovědnost za porušení primární právní povinnosti. Se vznikem této odpovědnosti vzniká též povinnost škůdce odčinit duševní újmu osobě blízké osoby zemřelé nebo poškozené peněžitou náhradou vyvažující plně její utrpení. Nelze-li výši náhrady určit, stanoví se dle zásad slušnosti.¹¹¹ V některých případech je relativně obtížné rozlišit charakter odpovědnosti. Za předpokladu, že pochybením zdravotnického pracovníka bude poškozeno zdraví pacienta, je zjevné, že bude také docházet k souběhu smluvních nároků společně s deliktními nároky.

Odpovědnost za vady, za újmu a za prodlení figuruje v situacích, kdy je součástí plnění závazku použití určitého předmětu (např. lék, kardiostimulátor)

¹¹⁰ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 427 - 428

¹¹¹ Ustanovení § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

nebo plnění závazku zhotovením určitého předmětu (např. zubní implantát). V těchto případech mohou být uplatněna práva z vadného plnění, a to uplatněním nároku vzniklé škody při poskytování zdravotnických služeb. Odpovědnost za vady je způsobena vadným plněním ze strany zdravotnického pracovníka a může spočívat např. ve vadných kosmetických úpravách. Odpovědnost za újmu nespočívá v samotném vadném plnění, ale mluvíme o následku vadného plnění např. nesprávným rozhodnutím zdravotnického pracovníka o izolaci. V případě, že nebylo plnění poskytnuto řádně a včas, nastupuje odpovědnost za prodlení.¹¹²

3. 7. 2. Správní odpovědnost

Vztah mezi správním právem a zdravotnictvím funguje na několika úrovních, a to za situace, kdy zdravotnický pracovník vystupuje v obdobné pozici jako správní orgán, za situace, kdy správní orgán zasahuje do právní pozice zdravotnického pracovníka, za situace, týkající se vzniku správní odpovědnosti zdravotnických pracovníků vůči orgánům státní správy za dodržování právních norem v oblasti správního práva.

Vztah lékaře a pacienta bývá většinou rovnocenný, pacient navštíví svého lékaře a plní jeho pokyny na základě diagnózy. Tento vztah se ovšem může změnit z rovnocenné pozice na nadřazenou pozici lékaře vůči pacientovi, zjistí-li lékař, že pacient nemá z důvodu závažné nemoci možnost nerespektovat jeho pokyny. V takovém případě má pacient ze zákona povinnost podrobit se určitým opatřením. Podobné situace mohou nejčastěji nastat v případě závažné nemoci, která může ohrožovat životy dalších osob. Při zjištění infekčního onemocnění nebo podezření na ně musí lékař udělat vše potřebné, aby nedošlo k šíření takové nákazy. Lékař je povinen oznámit skutečnost příslušnému orgánu veřejného zdraví. Postup je upraven zákonem č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. V těchto situacích jsou lékaři

¹¹² TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 428 - 429

vybavení pravomocí realizovat zákonem stanovená opatření, která mohou být i proti vůli pacienta, a zasahují tím do jeho právního postavení.¹¹³

Do správní odpovědnosti řadíme odpovědnost za přestupek, odpovědnost za porušení jakýchkoli norem správního práva (např. na úseku životního prostředí, hygienické služby nebo požární ochrany) a odpovědnost za porušení právních předpisu vyplývajících ze zdravotnických zákonů.¹¹⁴

Pozornost budu věnovat výhradně odpovědnosti za přestupek, která je zakotvena v zákoně č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jako „zákon o OZP“). Zákon o OZP obsahuje procesní i hmotněprávní pravidla a upravuje podmínky odpovědnosti za přestupek, druhy správních trestů a ochranných opatření a zásady pro jejich ukládání, postup před zahájením řízení o přestupku a postup v řízení o přestupku. Přestupek je tímto zákonem definován jako společensky škodlivý protiprávní čin, který není trestným činem, je za přestupek výslovně označen a vykazuje znaky stanovené zákonem.¹¹⁵ Přestupek je materiálně - formální pojem. Z tohoto důvodu musí být u přestupku naplněna skutková podstata i společenská škodlivost.

Ve zdravotnictví se odpovědnost za přestupek vyskytuje pouze zřídka. Přestupku v oblasti zdravotnictví se může dopustit občan i zdravotnický pracovník, a to např. ten, kdo zmaří nebo ohrozí poskytnutí zdravotnické služby, padělá lékařský předpis nebo pozmění jeho obsah nebo poskytne tiskopis lékařského předpisu jinému s úmyslem padělání, poruší povinnost při zacházení s omamnými, psychotropními nebo jinými látkami škodlivými zdraví, poruší zákaz nebo nesplní povinnost uloženou v souvislosti s infekčním onemocněním, nabídne finanční odměnu za dárcovství tkání či transplantace orgánů, padělá nebo změní lékařskou zprávu nebo jinou lékařskou dokumentaci a požije alkoholu nebo

¹¹³ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 109 - 110

¹¹⁴ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 25

¹¹⁵ Ustanovení § 1 a § 5 zákona č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

jinou návykovou látku přestože ví, že bude vykonávat činnost, při níž by mohl ohrozit lidský život nebo zdraví.¹¹⁶

3. 7. 3. Pracovněprávní odpovědnost

Odpovědnost mezi subjekty pracovněprávních vztahů se nazývá pracovněprávní odpovědnost. Konkrétněji se jedná o odpovědnost mezi zaměstnancem (zdravotnickým pracovníkem) a zaměstnavatelem, kterou upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce a je řešena v rámci občanskoprávního řízení.¹¹⁷ Zákoník práce upravuje právní vztahy vznikající výkonem závislé práce mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, upravuje některé právní vztahy před vznikem pracovněprávních vztahů a některá práva a povinnosti zaměstnavatelů a zaměstnanců při dodržování režimu dočasné práce.¹¹⁸

Zaměstnanec je povinen konat práci dle zadání zaměstnavatele, které musí být v souladu s právními předpisy. Zaměstnanec při výkonu svého zaměstnání odpovídá zaměstnavateli za způsobenou škodu, kterou způsobil porušením pracovněprávní povinnosti uložené zaměstnavatelem nebo v přímé souvislosti s ní. Zaměstnanec nese odpovědnost pouze za zaviněnou způsobenou škodu, za následek nikoli. Dojde-li při poskytování zdravotnických služeb k situaci, kdy bude způsobena pacientovi škoda, je poskytovatel povinen pacientovi tuto škodu nahradit. V tomto případě je poskytovatelem zdravotnických služeb nemocniční zařízení a zaměstnancem je zdravotnický pracovník. Pokud zdravotnický pracovník způsobí škodu pacientovi, stane se pracovněprávně odpovědný za škodu a nemocniční zařízení může postihovat tohoto pracovníka na základě pracovněprávních předpisů. I přesto, že takto je zdravotnický pracovník odpovědný za způsobenou škodu, je do jisté míry chráněn ohledně výše na něm požadované náhrady škody. Zaměstnanec odpovídá pouze do výše čtyřapůlnásobku svého průměrného měsíčního platu. V případě, že by byla škoda

¹¹⁶ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 115 - 116

¹¹⁷ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 423

¹¹⁸ Ustanovení § 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

způsobena úmyslně nebo po zneužití návykových látek, toto neplatí a škoda musí být nahrazena v plné výši.¹¹⁹

3. 7. 4. Disciplinární odpovědnost

Odpovědnost za disciplinární delikt, disciplinární odpovědnost, vyjadřuje vztah mezi specifickou organizací a fyzickou osobou jako jejím příslušníkem. V oblasti zdravotnictví mluvíme o odpovědnosti člena lékařské komory vůči jejím orgánům dle zákona č. 220/1991 Sb., zákon České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře (dále jako „zákon o ČLK“).¹²⁰ Tímto zákonem byly zřízeny zdravotnické stavovské komory, a to Česká lékařská komora se sídlem v Olomouci, Česká stomatologická komora se sídlem v Praze a Česká lékárnická komora se sídlem v Praze (dále jako „komory“).

Komory představují samosprávné nepolitické stavovské veřejnoprávní korporace, které sdružují všechny lékaře, stomatology a lékárníky zapsané v seznamech vedených těmito komorami. Komory jsou právnické osoby, které dbají, aby členové komor vykonávali své povolání odborně, v souladu s etikou a způsobem stanoveným zákony a řády komor. Dále zaručují odbornost svých členů a potvrzují splnění podmínek k výkonu lékařského, stomatologického a lékárnického povolání, posuzují a hájí práva a profesní zájmy svých členů a chrání profesní čest svých členů.

Disciplinární odpovědnost člena komory vzniká v souvislosti s porušením určité právní povinnosti při výkonu svých profesních povinností, ale také při porušení etických principů a při nesplnění povinnosti dané komorou. Mezi takové povinnosti patří povinnost vykonávat své povolání odborně, v souladu s etikou a způsobem stanoveným zákony, v případech stanovených komorou uzavřít odpovědnostní pojištění, dodržovat organizační, jednací, volební a disciplinární

¹¹⁹ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 423

¹²⁰ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 419

řád komory, oznámit orgánům komory změny související s výkonem lékařského nebo lékárnického povolání a řádně platit příspěvky.¹²¹

Disciplinární pravomoc mají komory vůči svým členům při porušení povinnosti dané komorou. Tuto pravomoc vykonávají komory prostřednictvím tzv. čestné rady komor, a to na úrovni okresního sdružení příslušné komory a na úrovni komory samotné (např. čestná rada České lékařské komory). Čestná rada komory (dále jako „rada“) může uložit svému členu sankci v podobě disciplinárního opatření za porušení jakékoli výše uvedené povinnosti. Nejčastěji je takovým opatřením důtka nebo pokuta od 2.000 Kč do 20.000 Kč. Proti rozhodnutí o uložení opatření lze podat opravný prostředek do 15 dnů od doručení rozhodnutí. Rada může rozhodnutí přezkoumat a rozhodnutí buď potvrdí, nebo zruší.¹²²

¹²¹ Ustanovení § 1, 2, 9 odst. 2 zákona č. 220/1991 Sb., zákon České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře

¹²² STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 131

4. Trestné činy

Trestné činy, ke kterým může dojít při výkonu zdravotnického povolání zdravotnickými pracovníky, můžeme rozdělit do dvou základních skupin. Do první skupiny spadají trestné činy, kterých se zdravotničtí pracovníci mohou dopustit pouze v souvislosti s výkonem svého povolání, a to trestné činy proti životu a zdraví jako např. trestný čin neposkytnutí pomoci, ublížení na zdraví z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, usmrcení z nedbalosti. Druhou skupinu budou tvořit takové trestné činy, při jejichž páčání mají zdravotničtí pracovníci stejné postavení jako kterýkoli jiný pachatel a na první pohled se zdravotnickým povoláním nesouvisí, přesto k jejich páčání při výkonu zdravotnického povolání dochází, a to např. trestný čin podvodu.

Lékaři a další zdravotničtí pracovníci jsou bezesporu nejčastěji stíháni pro trestné činy proti životu a zdraví, které souvisejí se zásahem do tělesné integrity člověka. Protiprávního jednání zdravotnického pracovníka zasahujícího do tělesné integrity pacienta se zdravotnický pracovník dopustí provedením zákroku *non lege artis* a i provedením zákroku bez souhlasu pacienta nebo proti jeho vůli.

Ačkoli bývá trestní odpovědnost zdravotnických pracovníků dovozována pro nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví, mohou se zdravotničtí pracovníci přirozeně dopustit i jiných trestných činů. Speciálním představitelem trestné činnosti v medicíně je trestný čin neposkytnutí pomoci dle § 150 TrZ.¹²³

4. 1. Neposkytnutí pomoci

„Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody

¹²³ ŠTREJTOVÁ, K.: *Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně*, Trestněprávní revue 6/2013, s. 135

až na dvě léta (§ 150 odst. 1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti (§ 150 odst. 2).”¹²⁴

Trestný čin neposkytnutí pomoci je upraven v ustanovení § 150 TrZ. Jinými slovy je každý povinen poskytnout potřebnou pomoc osobě, která se nachází v nebezpečí nebo jeví známky poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, pokud tak může učinit bez svého vlastního ohrožení či ohrožení jiné osoby. Neučiní-li tak, jde o trestný čin neposkytnutí pomoci. Pokud jde ale o osobu, která je dle povahy svého povolání povinna takovou pomoc poskytnout, pak se na ni nevztahuje pravidlo ohledně vlastního ohrožení tzv. kvalifikovaná skutková podstata). Za tyto osoby se považují zdravotničtí pracovníci, ale i policisté či hasiči. U těchto osob je trestní sankce přísnější.¹²⁵ V oblasti zdravotnictví je tedy pachatelem tohoto trestného činu zdravotnický pracovník, který nesplnil svou povinnost poskytnout potřebnou pomoc k záchraně života či zdraví a v důsledku toho dojde k újmě na životě nebo zdraví člověka, který takovou pomoc potřeboval.¹²⁶

Je velice nutné rozlišovat, zda se jedná o trestný čin neposkytnutí pomoci či trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti. Tímto rozdílem se např. zabýval Nejvyšší soud v rámci svého rozsudku ze dne 18. 9. 1997 sp. zn. 2 Tzn 72/97:

Lékař byl obviněn z trestného činu ublížení na zdraví, kterého se měl dopustit tím, že v průběhu služby na chirurgické ambulanci ošetřil pacienta s tržnou ránou v týlní krajině hlavy pouhým sešitím tržné rány, aniž by provedl podrobnější vyšetření. Tohoto pacienta nechal lékař po ošetření ležet na vozíku na chodbě před chirurgickou ambulancí pouze pod dohledem sester a o stavu

¹²⁴ Ustanovení § 150 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹²⁵ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 40

¹²⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 421 - 422

pacienta neinformoval ani střídajícího lékaře. O pár hodin později pacient na následky poranění hlavy zemřel. Bezprostřední příčinou smrti bylo zhmoždění mozku spojené s nitrolebním krvácením a zlomeninou spodiny lebeční. Policie nadále posuzovala tento čin jako trestný čin neposkytnutí pomoci. Poté bylo však trestní stíhání usnesením zastaveno, neboť policejní orgán dospěl k názoru, že tento skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci. Ministryně spravedlnosti podala proti tomuto usnesení stížnost pro porušení zákona, neboť rozhodnutí o zastavení trestního stíhání bylo vydáno na základě neúplně zjištěného stavu věci. Dle jejího názoru vyšetřovatel nehodnotil pečlivě všechny okolnosti významné pro rozhodnutí a přihlížel k právně irelevantním důkazům. Ministryně spravedlnosti dále vyslovila nesouhlas s názorem vyšetřovatele ohledně vyloučení právní kvalifikace jednání obviněného jako trestný čin ublížení na zdraví. Je toho názoru, že vyšetřovatel opomněl skutečnost, že trestný čin ublížení na zdraví patří z hlediska právní teorie mezi tzv. nepravé omisivní delikty, které lze spáchat jak konáním, tak i opomenutím. Z povahy zaměstnání lékaře je dovozena jeho zvláštní povinnost poskytnout potřebnou pomoc, ale trestní odpovědnost takového pachatele, který neposkytl potřebnou pomoc, přichází v úvahu pouze tehdy, kdy z jeho opomenutí zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo na zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový pachatel trestně odpovědný na základě spáchání trestných činů proti životu a zdraví uvedených v § 219 až § 224 trestního zákona (dnes § 140 až § 148 TrZ).¹²⁷

4. 2. Ublížení na zdraví z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a usmrcení z nedbalosti

Zákroky v oblasti zdravotnické péče směřují ke zlepšení zdraví či záchraně lidského života. Při těchto zákrocích jsou tyto hodnoty současně ohrožovány. Nejčastěji se tak zdravotničtí pracovníci mohou při výkonu svého povolání dopustit trestného činu ublížení na zdraví či těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti či úmyslně. Ublížení na zdraví z nedbalosti je v oblasti zdravotnictví pravděpodobnější, jelikož k úmyslnému ublížení na zdraví bude ze strany

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 9. 1997 sp. zn. 2 Tzn 72/97

zdravotnických pracovníků docházet spíše jen zřídka. Trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti a trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti je upraven v ustanoveních § 147 a § 148 TrZ.¹²⁸ TrZ tedy rozlišuje dva stupně ublížení na zdraví z nedbalosti, a to na „prosté“ a těžké ublížení na zdraví. Skutková podstata trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 je TrZ definována takto:

„Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti (§ 148 odst. 1) Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta (§ 148 odst. 2).”¹²⁹

Ublížení na zdraví z nedbalosti je tedy trestným činem pouze tehdy, porušil-li pachatel důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. V případě zdravotnických pracovníků je tendence pokládat téměř každý případ porušení povinnosti zdravotnickým pracovníkem za případ porušení důležité povinnosti vyplývající z jeho povolání za naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti. Poskytovat péči v souladu s *lege artis* je velice důležitou povinností, ale není možné jakýkoli případ pochybení zdravotnického pracovníka automaticky považovat za porušení povinnosti vyplývající z jeho povolání.

Pojem důležité povinnosti definoval již Nejvyšší soud ČSSR v rozhodnutí ze dne 15. 12. 1965 pod sp. zn. Pls 7/65, a to tak, že porušení důležité povinnosti v tomto smyslu není možno mechanicky považovat za porušení jakéhokoli právního předpisu, nýbrž jen porušení takové povinnosti, jejíž porušení má za dané situace zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život nebo zdraví,

¹²⁸ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 36

¹²⁹ Ustanovení § 148 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

kde tedy jejím porušením může snadno dojít k takovému následku. Porušení takové povinnosti též musí pro svou závažnost podstatně zvyšovat stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. ¹³⁰

„Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti (§147 odst. 1) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona (§ 147 odst. 2) Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let (§ 147 odst. 3).” ¹³¹

Takto je definován trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti v ustanovení § 147 TrZ.

Pojmem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 27. 5. 2004 pod sp. zn. 7 Tdo 486/2004:

Ošetřující lékař provedl chybný zápis v ambulanci dokumentaci poškozeného. Díky této chybě došlo k záměně levé, téměř nefunkční ledviny indikované k ektomii (k odstranění), za pravou. Poté byla uvedená chyba bez dalšího prostudování „opsána“ dalšími lékaři. Na ošetřování pacienta se podílelo více než 10 lékařů, od neatestovaných na příjmu až po odborníky jako vedoucí oddělení, přičemž žádný z nich si nevšiml chyby v dokumentaci i přesto, že měli k dispozici rentgenové snímky, krevní obraz a záznamy z předchozích vyšetření. Pravá ledvina byla poškozenému odstraněna, v důsledku čehož u poškozeného došlo k selhání ledvinové funkce. Problematické bylo označení konkrétních pachatelů. Vznikla zde otázka, zda má nést odpovědnost ten lékař, který zákrok chybně indikoval, nebo ten, který chybu neodhalil, či ten, který zákrok provedl.

¹³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965 pod sp. zn. Pls 7/65

¹³¹ Ustanovení § 147 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Vinnými byli shledáni ošetřující lékař, který se dopustil chyby v dokumentaci a který vzhledem ke stupni svého odborného vzdělání nemohl indikovat zákrok, a operující lékař, který provedl zákrok. Obžalování a odsouzení za trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti byli tedy jen ti lékaři, kteří jednali komisivně a nikoli omisivně. Předmětné jednání ošetřujícího lékaře bylo příčinou způsobeného následku v podobě těžké újmy na zdraví poškozeného. To v souvislosti s jednáním spoluobviněného lékaře, který se jako operatér řádně neseznámil se zdravotnickou dokumentací pacienta, zejména s rentgenovými snímky, na záměnu strany operace nepřišel a poškozenému nesprávnou ledvinu odstranil. Nejvyšší soud České republiky u obou obviněných lékařů shledal stejnou míru zavinění. Chybu v přepsání ošetřujícího lékaře považoval za stejnou nedbalost jako chybu operatéra v tom, že si dostatečně neprostudoval ambulantní dokumentaci a spoléhal se na zprávu ostatních kolegů. Nejvyšší soud rovněž zcela odmítl námitky ošetřujícího lékaře, které spočívaly v názoru obviněného lékaře ohledně pochybení soudů při posuzování zavinění a příčinné souvislosti. Uvedl, že jeho omyl v daném zápise v ambulantní kartě sám o sobě není způsobilý podstatu nedbalosti naplnit, neboť se jedná o omyl a vědomá složka je zde zcela vyloučena. Obviněný tvrdil, že nevěděl a ani nemohl vědět, že dojde k danému pochybení, a tím, že se jednalo o nepředvídatelný příčinný průběh. Poukázal na skutečnost, že o zavinění z nevědomé nedbalosti může jít pouze tehdy, jestliže je dána možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného TrZ.¹³²

TrZ dále definuje usmrcení z nedbalosti v ustanovení § 143 takto:

„Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti (§143 odst. 1). Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona (§143 odst. 2). Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004 pod sp. zn. 7 Tdo 486/2004

proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákon (§ 143 odst. 3). Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt nejméně dvou osob (§143 odst. 4).”¹³³

Zákonodárce tímto ustanovením pochopitelně předpokládá o mnoho přísnější postih protiprávního jednání, než u trestných činů ublížení na zdraví z nedbalosti, a to zejména za situace, kdy pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu dle zákona. Jedná se tedy pravděpodobně o nejhorší možný případ, který se může lékaři při výkonu jeho povolání přihodit.

4. 3. Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány a nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem

Jako reakce na přijetí zákona č. 285/2002 Sb., zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (dále jako „TransplZ”) došlo k zakotvení nových trestných činů v TrZ týkající se této problematiky, a to trestného činu nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány v ustanovení § 165 TrZ a nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem v ustanovení § 167 TrZ.

TrZ říká, že ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem provede z těla mrtvého člověka odběr tkáně, buňky nebo orgánu, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky nebo zákazem činnosti. Stejným způsobem bude potrestán také ten, kdo nakládá s odebranou lidskou tkání, buňkou nebo odebraným lidským orgánem s úmyslem obohatit sebe nebo jiného.¹³⁴ Úmysl obohatit sebe nebo někoho jiného se tedy vyžaduje pouze při

¹³³ Ustanovení § 143 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹³⁴ Ustanovení § 165 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

neoprávněném nakládání s tkáněmi a s orgány. Neoprávněný odběr je pokládán za trestný čin bez ohledu na motiv.

Ustanovení § 167 TrZ směřuje k ochraně před neoprávněným nakládáním s lidským embryem a lidským genomem v souvislosti s výzkumem. Samotné použití lidského embrya či embryonálních kmenových buněk a lidského genomu není trestné v případě, že by bylo vše provedeno v souladu s jiným předpisem. Je zde předpoklad, že jiný právní předpis může toto jednání za určitých okolností dovolovat a tím pak nemůže jít ani o trestný čin.¹³⁵ Trestný čin nedovoleného nakládání s lidským embryem a lidským genomem spáchá tedy ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem použije pro výzkum lidské embryo nebo větší množství lidských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií, doveze nebo vyveze lidské embryo nebo větší množství lidských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií, nebo přenesse lidský genom do buněk jiného živočišného druhu nebo naopak.¹³⁶

4. 4. Sporná otázka eutanazie

Eutanazie je slovo řeckého původu, které doslovně přeloženo znamená dobrou smrt. Rozumíme jím určité jednání, ať konání nebo opomenutí, jehož vlastním cílem je zkrácení života. Dle způsobu a míry účasti druhé osoby na usmrcení rozeznáváme eutanazii aktivní (*committendo*) a pasivní (*omittendo*). Při aktivní eutanazii druhá osoba svým jednáním přivodí smrt jiné člověka. Podle toho, zda provedení eutanazie předcházela žádost či přání nemocného, rozeznáváme vyžádanou a nevyžádanou eutanazii. Otázka ohledně eutanazie je jedno z nejdiskutovanějších a zároveň nejsložitějších témat. Na zodpovězení této otázky si činí nárok každý člověk, neboť při posuzování této otázky je nutno se zamýšlet nad tím, kdo je vlastně člověk, v jaké společnosti žije a jaké jsou jeho hodnoty.¹³⁷

¹³⁵ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 56

¹³⁶ Ustanovení § 167 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹³⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2000, s. 102

4. 4. 1. Eutanazie v České republice

Právní řád České republiky se nikde nezmiňuje o eutanazii či usmrcení ze soucitu. Chceme-li zjistit, zda je nebo není akt eutanazie našim právem kvalifikovaný, musíme vycházet z obecných ustanovení, která jsou obsažena v právních normách různých právních odvětví. Základy ochrany lidského života jsou zakotveny v Ústavě a Listině.¹³⁸ Odpůrci eutanazie argumentují článkem 6 Listiny, který říká: „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští. Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.*“¹³⁹. Jedná se tedy o právo, které nesmí být nikomu odepřeno.

Jak můžeme vidět v odstavci 4 výše citované článku, byl-li někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které dle zákona není trestné, k porušení práv nedochází. Proto v případě, že by byla v TrZ stanovena další okolnost vylučující trestnost činu, např. v podobě svolení poškozeného, pak by šlo o jistý protiargument stávající právní úpravy.

Přestože TrZ nehovoří o eutanazii nijak konkrétně, nabízí však jisté alternativy jak tuto problematiku posuzovat. Jednání spočívající v aktivním usmrcení ze soucitu by bylo nejpravděpodobněji kvalifikováno jako trestný čin vraždy dle ustanovení § 140 TrZ, ale není vyloučeno, že by soud mohl rozhodnout o mimořádném snížení trestu odnětí svobody ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 TrZ.

Uvedeme si příklad smrtelně nemocného pacienta, kterému se podávají k tišení bolesti analgetika a opiáty. U takového pacienta je riziko zkrácení života

¹³⁸ KNAPP, V.: *Člověk, občan a právo*. Právník, 1992, č. 1, s. 6 - 7

¹³⁹ Článek 6 usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

považováno za akceptovatelné. Hojně užívanými opiovými deriváty, jako je např. morfium, se účinně a dlouhodobě potlačuje bolest; tento účinek je pouze na přechodnou dobu. Je tudíž nutné zabezpečit podávání těchto preparátů v kratších intervalech, důsledkem čehož dochází k návyku na lék. Proto musí lékař dávku stále zvyšovat a tím se postupně tlumí životně důležitá mozková centra. Měl by se tedy lékař, který se rozhodne zvyšovat dávky morfia u bolestmi trápeného pacienta s vědomím, že tím riskuje zkrácení jeho života, obávat, že bude jeho jednání naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví dle ustanovení § 146 TrZ nebo dokonce trestného činu vraždy dle ustanovení § 140 TrZ? Ne, nikoliv.

Při provádění eutanazie lékařem může být v některých případech tento čin považován za účast na sebevraždě. Přestože jednání sebevraha náš právní řád nepostihuje, jednání další osoby mající účast na sebevraždě trestné je. TrZ rozeznává dva typy jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu účasti na sebevraždě dle ustanovení § 144 TrZ, konkrétně: „*Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.*”¹⁴⁰ Jednak pachatel jiného k sebevraždě pohne, nebo jinému k sebevraždě pomáhá. Konání tedy může spočívat v přemlouvání nebo i schvalování spáchání takového činu. Pomocí se pak rozumí opatřování různých prostředků či odstraňování překážek, např. jako pomoc ve smyslu tohoto ustanovení TrZ by se v případě ošetřujícího lékaře v nemocnici dalo považovat úmyslné ponechání jedu nebo letální dávky léku v dosahu pacienta.¹⁴¹

4. 4. 2. Eutanazie v Nizozemsku

V Nizozemsku je eutanazie definována jako „úmyslné ukončení života osoby na její žádost jinou osobou”. Přestože v tomto omezeném smyslu je eutanazie pouze jednou z otázek, které vyvstávají při lékařských rozhodnutích na konci života, je to především přijetí eutanazie v této zemi, která přitahuje

¹⁴⁰ Ustanovení § 144 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁴¹ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A.: *Právní aspekty anasie*, Právní rozhledy 7/1997, s. 356

pozornost ze zahraničí. Již od roku 1973 bylo z mnoha soudních rozhodnutí patrné, že soudci mají tendenci k osvobození pachatelů (lékařů) těchto trestných činů a k jejich odsuzování k symbolickým trestům. „*Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act*” neboli „*Zákon o ukončení života na žádost a asistované sebevraždě*” byl schválen v roce 2001 a následně vstoupil v účinnost roku 2002. Tento zákon legalizuje eutanazii a asistenci lékaře na sebevraždě ve velmi specifických případech, za velmi specifických okolností, a to v případech, jde-li o dobrovolnou a přetrvávající žádost pacienta, pacient musí být plně informován, pacient musí prožívat nesnesitelné utrpení bez naděje na vyléčení nebo zlepšení, je zde absence jiné přijatelné alternativy, S povinností konzultace s druhým nezávislým lékařem; eutanazie musí být provedena lékařsky přiměřeným způsobem a pacientovi musí být nejméně 12 let (u pacientů ve věku od 12 do 16 let je třeba souhlasu zákonného zástupce). Pokud lékař splní tyto požadavky, má záruku, že proti němu nebude zahájeno trestní stíhání.¹⁴² Většina pacientů, kteří si tuto možnost zvolí, jsou postarší páry, osoby trpící těžce rozvinutou demencí, pacienti s rakovinou nebo s jiným vážným onemocněním. V roce 2018 si tuto cestu zvolilo celkem 6126 osob, což činí 4 % všech úmrtí v Nizozemsku za tento rok.¹⁴³

¹⁴² GEVERS, S.: *Euthanasia: law and practice in The Netherlands*, British Medical Bulletin 1996, p. 326 - 333

¹⁴³ <https://oneofus.eu/2019/05/https-alexschadenberg-blogspot-com-2019-05-euthanasia-drops-by-7-in-netherlands-in-html/>

5. Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti, které pachatele zbavují trestní odpovědnosti se nazývají okolnosti vylučující protiprávnost či negativní znaky skutkové podstaty. Jednání za takové okolnosti není trestné. Od počátku nejde o trestný čin, neboť zde protiprávnost schází a není tím tedy ani ohrožován žádný zájem chráněný společností.

TrZ rozeznává pět okolností vylučující protiprávnost, a to krajní nouzi, nutnou obranu, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Přestože níže bude věnován prostor všem pěti okolnostem vylučujícím protiprávnost, v oblasti zdravotnictví mají faktický význam zejména tyto tři - svolení poškozeného, přípustné riziko a krajní nouze. Existuje také okolnost, která není běžně řazena mezi okolnosti vylučující protiprávnost, a to okolnost lékařského experimentu, které bude věnován prostor, i přes jeho poněkud spornou povahu.¹⁴⁴

5. 1. Krajní nouze

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.“¹⁴⁵

Krajní nouze poskytuje občanům možnost chránit svépomocí své zájmy, které jsou zároveň chráněné trestním zákoníkem, a to např. život, zdraví, svoboda, majetek. Při jednání v krajní nouzi dochází k obětování jednoho chráněného zájmu k záchraně druhého chráněného zájmu, např. za situace, kdy je třeba pro záchranu více lidí obětovat život jednoho člověka. Rozlišujeme několik podmínek

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 250

¹⁴⁵ Ustanovení § 28 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

krajní nouze, a to nutnost odvracení nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněného trestním zákoníkem, proporcionalitu, kdy následek jednání v krajní nouzi nesmí být stejně nebo více závažný než ten, který hrozil, subsidiaritu, že nebezpečí nelze odvrátit jinak než tímto jednáním, a fakt, že ten komu nebezpečí hrozí ho neměl povinnost snášet. Povinnost snášet nebezpečí má např. lékař nebo jiný zdravotnický pracovník, hasič nebo policista při výkonu svého povolání.¹⁴⁶

Dle výše uvedeného je povinen snášet nebezpečí při výkonu svého povolání zdravotnický pracovník, a to nebezpečí, které vyplývá např. z nakažlivé nemoci pacienta, jemuž má povinnost poskytnout zdravotnické služby. Tento zdravotnický pracovník tedy nemůže odmítnout takového pacienta ošetřit z důvodu obavy vlastní nákazy či jiné újmy. Naproti tomu nelze po zdravotnickém pracovníkovi požadovat, aby např. zasahoval bez potřebných ochranných pomůcek na místě epidemie vysoce nakažlivé a životu nebezpečné choroby a tím riskoval své vlastní nakažení a ohrožoval své zdraví a život.¹⁴⁷

V soudní praxi se v souvislosti a otázkou krajní nouzi řešily případy, kdy se podnapilý řidič motorového vozidla snažil zajistit potřebnou pomoc jiné osobě či osobám, které byly vážně zraněny či v ohrožení života. Konkrétní případ byl např. řešen rozhodnutím Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1968 pod sp. zn. 1 Tz 2/68.¹⁴⁸ :

V nočních hodinách jel obviněný s paní D na motocyklu. Obviněný byl v podnapilém stavu, a proto svěřil řízení motocyklu paní D, přestože neměla způsobilost k řízení motorového vozidla. Paní D se tedy ujala motocyklu a při projíždění levotočivé zatáčky nezvládla řízení, narazila do patníku a havarovala. Při nehodě byla paní D usmrcena. Po nehodě řídil obviněný v podnapilém stavu motocykl do zdravotního střediska a nahlásil úraz paní D. Poté řídil motocykl zpět k místu nehody. Obviněný takto jednal v krajní nouzi.¹⁴⁹

¹⁴⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 145 - 146

¹⁴⁷ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 340

¹⁴⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 406

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1968 pod sp. zn. 1 Tz 2/68

5. 2. Nutná obrana

Čin jinak trestný není trestným činem, pokud osoba odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákoníkem. Tento čin se nazývá nutná obrana. O nutnou obranu nejde, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.¹⁵⁰ Nutná obrana je zákonným oprávněním občanů, která se použije proti tomu, kdo ohrožuje některý chráněný zájem společností a trestním zákoníkem (útočníkovi). Skutečnosti podmiňující nutnou obranu jsou dvě, a to odvracení útoku přiměřeným způsobem a odvracení hrozícího nebo trvajícím útoku na chráněný zájem společností a TrZ. Aby mohlo jít o nutnou obranu, musí zde existovat přímo hrozící nebo trvajícím útok, který je třeba odvrátit. Bezprostředně hrozící nebo trvajícím útok, který směřuje proti chráněnému zájmu (např. proti životu, zdraví, svobodě) je třeba odvrátit nutnou obranou, která je přípustná po celou dobu trvání útoku až do ukončení útoku. Nutná obrana je vyloučena, byla-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. V první řadě je nutné posuzovat způsob útoku společně s intenzitou obrany směřující proti útoku. Poté je třeba vyhodnotit následky hrozící z útoku a následky způsobené v obraně s přihlédnutím k okolnostem útoku a obrany. Dále se také posuzuje osoba útočníka, počet útočníků, místo a časové souvislosti útoku, způsob provedení atd.¹⁵¹

K nutné obraně je oprávněn kdokoli, tedy člověk bezprostředně útokem ohrožen, ale také osoba, která vystupuje proti útoku směřujícímu proti jiné osobě, a to bez ohledu na to, zda se tato osoba, vůči níž útok směřuje, sama brání či nikoli, tzv. pomoc v nutné obraně. Proti jednání v nutné obraně nelze použít nutnou obranu. Jednání útočníka namířené proti osobě jednajícím v nutné obraně je třeba považovat za pokračování v útoku bez ohledu na to, zda byl útok namířený proti osobě, která jedná v nutné obraně, nebo proti jiné osobě.

¹⁵⁰ Ustanovení § 29 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁵¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 147 - 150

K nutné obraně jsou přímo povinny osoby, jimž byla uložena povinnost chránit určité zájmy zvláštními právními předpisy. Jejich úkony se pak řídí předpisy o plnění těchto povinností.¹⁵² Mezi takové osoby patří např. strážníci, kteří mají povinnost k nutné obraně dle zákona č. 553/1991 Sb., zákon České národní rady o obecní policii (dále jako „zákon o ObPol“) a policisté jednající na základě zákona č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky (dále jako „zákon o PČR“).

Rozlišujeme také pojem tzv. putativní nutné obrany, která spočívá v tom, že obránce mylně předpokládá útok na zájem chráněný TrZ, vůči kterému mířil své jednání. Takové jednání se hodnotí podle zásad o skutkovém omylu pozitivním, který vylučuje úmyslné zavinění. Dále musí být zjištěny takové skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit, že obránce se mohl důvodně, ale mylně, domnívat, že jsou splněny podmínky nutné obrany.¹⁵³

Tímto pojmem se zabýval Nejvyšší soud České Republiky v usnesení ze dne 21. 4. 2010 pod sp. zn. 7 Tdo 356/2010:

Obviněný měl slovní potyčku s panem H. A. R. Procházející pan A. S. zaznamenal spor a pokoušel se ho urovnat. Obviněný zaútočil na pana A. S. dvěma noži, kterými před ním šermoval. Pana A. S. zranil a toto zranění si vyžádalo operativní ošetření s prognózou nenávratnosti plné pohybové funkčnosti zápěstí a prstů. Rozsudkem Městského soudu v Brně byl obviněný uznán vinným za trestný čin výtržnictví a trestný čin ublížení na zdraví. Obviněný podal proti rozsudku odvolání, které bylo později Krajským soudem v Brně zamítnuto. Obviněný podal prostřednictvím svého obhájce dovolání proti tomuto usnesení Krajského soudu, ve kterém vyjádřil názor, že jednal v nutné obraně a tím tedy byla podle obviněného vyloučena trestnost činu. Státní zástupce dle názoru nejvyššího státního se obviněný se mohl domnívat, že jedná v nutné obraně, tedy v tzv. putativní nutné obraně, při které byla vyloučena odpovědnost obviněného za úmyslný trestný čin a přicházela v úvahu jen odpovědnost

¹⁵² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 29 odst. 1

¹⁵³ <https://www.epravo.cz/top/clanky/vybrane-aspekty-limitu-nutne-obrany-109625.html>

za trestný čin spáchaný z nedbalosti. Je namístě posuzovat jednání obviněného dle zásad o skutkovém omylu a to tak, že mu nelze přičítat úmyslné zavinění ve vztahu k následku, který způsobil poškozenému, ale lze uvažovat pouze o nedbalostním zavinění obviněného, pokud lze dovést jeho nedbalost ve vztahu ke skutečnosti, že ze strany poškozeného nešlo o útok. ¹⁵⁴

5. 3. Svolení poškozeného

Trestný čin nespáchal ten, kdo rozhodoval na základě svolení osoby o jejich zájmech, které jsou tímto činem dotčeny (např. poškozený souhlasil s tím, aby mu byla odňata určitá věc). Svolení musí být dáno dobrovolně a srozumitelně předem anebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný. Při svolení poškozeného je protiprávnost vyloučena v případě, že svolení dala oprávněná osoba, svolení bylo kromě výše uvedeného učiněno osobou schopnou učinit závazný projev vážně, určitě a nevyvolané lstí. Toto svolení nemusí být učiněno výslovně. Postačí, pokud svolení vyplývá ze situace. ¹⁵⁵

Za svolení poškozeného nelze považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení s výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe. ¹⁵⁶ V oblasti zdravotnictví má tato skutečnost veliký význam. Souhlas se zdravotnickým výkonem, který je proveden v souladu s *lege artis*, vylučuje trestní odpovědnost zdravotnického pracovníka, a to i za situace, že by zdravotnický pracovník předmětnému pacientovi nezdařeným zákrokem spíše uškodil v důsledku rizik s tímto zákrokem neodlučitelně spjatých. ¹⁵⁷

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2010 pod sp. zn. 7 Tdo 356/2010

¹⁵⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 156

¹⁵⁶ Ustanovení § 30 odst. 1, 2, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁵⁷ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 342

5. 4. Přípustné riziko

Osoba, která v souladu s dosaženými informacemi a poznáním, vykonává v rámci svého povolání, postavení, zaměstnání nebo funkce, kterou poruší nebo ohrozí chráněný zájem, trestný čin nespáchá, pokud prospěšného výsledku nešlo dosáhnout jinak. Tento čin se nazývá přípustné riziko.¹⁵⁸ V rámci přípustného rizika může tedy riskovat jen osoba v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, tedy jen kvalifikovaný subjekt a profesionál. Takový požadavek je zcela na místě, neboť jen kvalifikovaná osoba je schopna posoudit míru rizika v souvislosti s výsledkem, jehož má být dosaženo. Přípustné riziko se poměřuje mírou rizika a výsledku, k němuž směřuje, nikoli následkem, který nastal. Kvalifikovaná osoba rozhoduje o rizikovém jednání rozhodovat v souladu s *lege artis*, tedy v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi v době rozhodování o dalším postupu. Nemůže tím tedy vycházet ze starých a neaktuálních informací.¹⁵⁹ Riziko musí být podstoupeno pouze za účelem dosažení společensky nutných, potřebných a užitečných hodnot. Očekávaný výsledek musí být výnosný ve vztahu ke společnosti. Riziko je společensky dostatečně prospěšné, jestliže se jeho podstoupením zvyšuje celková společenská efektivnost a produktivita, jestliže dochází k osobním, časovým a materiálovým úsporám.¹⁶⁰ V oblasti zdravotnictví se termín přípustné riziko používá jako lékařský experiment a používá se zejména v souvislosti se zaváděním nových preventivních, diagnostických a léčebných metod a léků. O lékařském experimentu bude uvedeno více informací v kapitole 4. 5. 6.

O přípustné riziko se nejedná, pokud taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán v souladu s právními předpisy souhlas, nebo směřující výsledek neodpovídá míře rizika nebo činnost odporuje zásadám lidskosti, požadavkům právních předpisů, veřejnému zájmu nebo se přičí dobrým mravům.¹⁶¹

¹⁵⁸ Ustanovení § 31 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 31 odst. 1

¹⁶⁰ Trestněprávní revue, 2004, č. 6, s. 165

¹⁶¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 405

5. 5. Oprávněné použití zbraně

„Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.“¹⁶²

Pojem zbraně je definován v mnoha zákonných předpisech, kde je definován různě. V některých se za zbraň považuje pouze střelná zbraň, v některých je to zbraň střelná, bodná a sečná. Obecně lze však říci, že je za zbraň nutno považovat zbraň v technickém smyslu. TrZ nerozlišuje, zda se jedná o zbraň služební nebo soukromou, tudíž je možné v oprávněných případech použít jak služební, tak i soukromé zbraně. Některé právní předpisy jako např. zákon o ObPol však upravují použití zbraně výslovně o služební zbraní. Tento zákon stanovuje, že se služební zbraní dle tohoto zákona rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.

Použitím zbraně se rozumí zacházení se zbraní takovým způsobem, k němuž je určena, a to např. střelné zbraně ke střelbě, bodné zbraně k bodání. Proto se použití zbraně jiným způsobem, např. u střelné zbraně úderem, posuzuje jako použití jiného donucovacího prostředku. Za takový donucovací prostředek se zpravidla považuje varovný výstřel.¹⁶³ Oprávnění použít zbraň je vázáno na konkrétní a přesné podmínky a je to možné pouze v mezích zákonných předpisů. Takovým zákonným předpisem je zákon o PČr, který stanovuje podmínky pro oprávněné použití zbraně policistou. Mezi tyto podmínky řadíme použití zbraně pouze v krajní nouzi nebo v nutné obraně, odvrácení násilného útoku, kterým je ohrožován chráněný objekt nebo prostor, zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nelze zadržet jiným způsobem, zneškodnění zvířete ohrožující život nebo zdraví jiné osoby a odvrácení nebezpečí ze strany

¹⁶² Ustanovení § 32 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁶³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, § 32

pachatele, který se nehodlá vzdát nebo nehodná opustit svůj úkryt a nereaguje na výzvu ohledně nutnosti následného použití zbraně.

Kromě Policie České republiky mají oprávnění použít zbraň ve vymezených situacích také např. strážníci obecní policie dle zákona o ObPol, celníci dle zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě, příslušníci Vězeňské služby a justiční strážce dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, příslušníci ozbrojených sil dle zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky a příslušníci vojenské policie dle zákona č. 219/1999 Sb., o Vojenské policii.¹⁶⁴

5. 6. Lékařský experiment

Jak bylo uvedeno výše, je povaha tohoto institutu velice sporná a v odborné literatuře není často samostatně uváděna. Většinou bývá zařazena pod svolení poškozeného, které je uvedeno v kapitole 4. 5. 3., nebo pod přípustné riziko, kapitola 4. 5. 4. Lékařský experiment je určitou kombinací těchto dvou uvedených institutů. Jeho smyslem je možnost dosažení pokroku v metodách léčby nemocí, diagnostiky, prevence, a to s informovaným souhlasem pacienta a za minimalizace přímo souvisejících rizik. Předmětný institut je upraven v zákoně č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách (dále jako „zákon o SZS“) v ustanoveních § 33 - 40 jako termín „ověřování nových postupů“.

Dle tohoto zákona lze na živém člověku provádět ověřování nových postupů v oblasti preventivní, diagnostické a léčebné péče nebo biomedicínského výzkumu spojeného se zdravím a jeho poruchami použitím metody, která dosud nebyla v klinické praxi zavedena (dále jako „nezavedená metoda“), pouze za podmínek stanovených tímto zákonem. Za nezavedené metody se nepovažují metody zavedené do klinické praxe v některém ze států Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarské konfederaci nebo

¹⁶⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 160 - 162

modifikace již zavedených metod, jejichž použití nemá nepříznivé účinky na zdravotní stav pacienta. Ověřování nezavedené metody lze pouze pokud pacient, na němž má být nezavedená metoda ověřována, udělil písemný souhlas s ověřováním nezavedené metody, dále pokud lze očekávat, že nezavedená metoda přinese příznivé výsledky ve prospěch pacienta, na němž má být ověřována, a lze důvodně předpokládat, že se po úspěšném ověření stane novým způsobem prevence, diagnostiky nebo léčení, ověření nezavedené metody nelze dosáhnout se srovnatelnou účinností jiným způsobem a nehrozí opodstatněné nebezpečí, že následkem ověřování nezavedené metody dojde k dlouhodobému nebo vážnému poškození zdraví pacienta, na němž má být nezavedená metoda ověřována.

Co se týče ověřování nezavedené metody na nezletilém pacientovi nebo pacientovi s omezenou svéprávností, tak lze ověřování provádět pouze na základě písemného souhlasu zákonného zástupce pacienta nebo opatrovníka pacienta, který udělí souhlas pouze pokud jsou splněny podmínky stanovené výše, ověření nezavedené metody se srovnatelnou účinností nelze provádět na pacientech schopných udělit souhlas a tito pacienti s ohledem na svou rozumovou vyspělost nebo schopnost informací pochopit udělili k ověřování souhlas. Nesouhlas pacientů s ověřováním není třeba respektovat, je-li takové ověření jedinou možnou alternativou léčby u jinak neléčitelného onemocnění.

Ověřování nezavedených metod nelze provádět na osobách ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence, pokud takové ověření není jedinou možnou alternativou léčby u jinak neléčitelného onemocnění.¹⁶⁵

Ministerstvo na základě závěrečné zprávy o výsledku ověřování nezavedené metody, z níž vyplývá možnost jejího využití při poskytování zdravotních služeb, posoudí, zda nezavedená metoda splňuje podmínky pro zavedení do klinické praxe. Při posuzování výsledků ověřování nezavedené metody přihlíží k přínosům této metody pro zlepšení zdravotního stavu pacientů.

¹⁶⁵ Ustanovení § 33 zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách

Pokud byly splněny podmínky pro zavedení nezavedené metody do klinické praxe a nová standardní metoda přispěje ke zlepšení zdravotního stavu pacientů, ministerstvo takovou metodu uzná. Poté ministerstvo uveřejní tuto metodu ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví.¹⁶⁶

¹⁶⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 408

6. Míra zavinění zdravotnického personálu

Odpovědnosti ze strany zdravotnického pracovníka byla věnována pozornost v průběhu celé práce. Dosud jsem se ale nezabývala otázkou ohledně míry zavinění zdravotnického personálu, které bude nyní věnována tato kapitola.

Zdravotnický personál má povinnost zachovávat potřebnou míru opatrnosti odpovídající jejich povolání jim vyplývají především ze zákona o ZS, ale z i dalších mnoha předpisů a mezinárodních smluv. Ožehavá je otázka míry zavinění s ohledem na skutečnost, že zdravotnický personál, lékař zejména, se denně dostává do kontaktu s osobami, které jsou v ohrožení zdraví či života. V případě škodlivého následku, který není ojedinělý, bude poté vždy nutné velmi pečlivě zkoumat míru zavinění lékaře či jiného zdravotnického pracovníka. Příliš mírné hodnocení situace může mít zásadní vliv na kvalitu poskytované péče, neboť zdravotnický pracovník je v průběhu studií a praxe vystavován informacím a činnostem, které mohou snižovat jeho přirozený pocit odpovědnosti za následky, které jsou právně relevantní, a stejným způsobem se může projevit snižující se úcta k lidskému životu. Naopak příliš příkré hodnocení může mít dopady na zájem o tento obor pro mladé občany při výběru budoucího povolání s ohledem na odpovědnost, kterou tento obor přináší.

Profese lékaře a zdravotnického personálu je velice náročná fyzicky i psychicky. Zdravotničtí pracovníci jsou často přetíženi, unaveni, vybavení na pracovišti není vždy dostačující a případně může nastat situace, kdy pacient není zcela ochotný spolupracovat a jeho chování může být až agresivní. Zdravotnický pracovník musí mít pro výkon své profese dostatečnou sebedůvěru a nepracovat pod vlivem strachu. Při výkonu své profese musí tento pracovník mnohdy činit velice závažná rozhodnutí, a to na základě nedostatečných informací, které není možno si doplnit z důvodu časové tísně a k tomu všemu se dostaví obava z případné právní odpovědnosti. Do této problematiky lze rovněž zařadit i nadměrnou péči, která později může vést k lékařskému alibismu, kdy je pacientovi naordinováno více léků, vyšetření a zákroků než je třeba. Tato opatření

lékař provádí pouze „pro jistotu“, aby se vyvaroval případné odpovědnosti pro zanedbání péče. Je paradoxem, že opatření, které lékař provádí „pro jistotu“ mohou pacientovi uškodit a zatížit jeho organismus, čímž může právní odpovědnost vzniknout. Na druhou stranu nesmí být zdravotnický pracovník přehnaně arogantní, bezcitný a přezíravý k potřebám a právům svého pacienta. Je zvláštní, že s takovým přístupem se pacienti setkávají spíše u mladších a méně zkušených lékařů. U těchto lékařů se může vyvinout tendence pověřovat zdravotní sestry úkoly, které nemají v popisu práce a na které nemají dostatečnou kvalifikaci. V takových případech může docházet k obvinění zdravotní sestry namísto lékaře.¹⁶⁷

Lékaři a ostatní zdravotnický personál při spáchání trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti či usmrcení z nedbalosti bývá velice často odsuzován za takový trestný čin s nejnižší možnou sazbou. Příkladem je rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 11.4.2017 pod sp. zn. 9To 80/2017-511, ve kterém se soud zabýval až příliš nepřiměřeně mírným trestem za usmrcení z nedbalosti ze strany lékaře.

Obžalovaná neatestovaná lékařka vykonávající službu na ambulantním příjmu opakovaně vyšetřila poškozeného, který se do ambulance dostavil pro nepříjemný pocit na hrudi. Po provedeném fyzikálním, laboratorním a opakovaném EKG vyšetření stanovila nesprávnou diagnózu. I přes zkolabování poškozeného ho obžalovaná neatestovaná lékařka propustila do domácího ošetřování. Před jeho propuštěním tento postup konzultovala pouze telefonicky s obžalovanou vedoucí lékařkou interní kliniky. Aniž by poškozeného vedoucí lékařka osobně viděla či vyhodnotila EKG záznamy, s propuštěním poškozeného souhlasila. O den později se poškozený dostavil do ordinace praktického lékaře, kde zkolaboval a po převozu do nemocnice zemřel. Bezprostřední příčinou jeho smrti bylo akutní selhání srdce při čerstvém uzávěru pravé věnčité tepny srdce rozpadlým aterosklerotickým plátem s nasedající krevní sraženinou (akutní infarkt myokardu). Obžalované byly rozsudkem Okresního soudu uznány vinnými

¹⁶⁷ STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 17 - 18

přečinem usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1, odst. 2 TrZ, za což jim byl shodně uložen trest odnětí svobody na 1 rok s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců. Následně se věcí zabýval Krajský soud jako soud odvolací, kterému připadaly uložené podmíněné tresty s ohledem na fatální následek, jímž bylo úmrtí poškozeného, za nepřiměřeně mírné. Obžalované neatestované lékařce byl trest odnětí svobody zvýšen na 18 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na 2 roky. U vedoucí lékařky došlo ke zvýšení trestu odnětí svobody na 2 roky s podmíněným odkladem na zkušební dobu 2 let.¹⁶⁸

I přesto, že byl trest obou lékařek krajským soudem zvýšen, se jejich potrestání blíží k dolní hranici trestní sazby za trestný čin usmrcení z nedbalosti. Dle mého názoru je správné, že soudy berou ohled na profesi lékaře v rámci stanovení trestní sazby za trestné činy z nedbalosti. Lékaři a jiný zdravotnický personál jsou také pouze lidé, kteří nejsou bezchybní. Nicméně, někdy i drobná chyba může vést až k tomu nejhoršímu možnému výsledku, jako je smrt jiné osoby.

¹⁶⁸ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 11.4.2017 pod sp. zn. 9To 80/2017-511

7. Závěr

Touto kapitolou bych ráda uzavřela celou svou diplomovou práci na téma Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví s krátkým exkurzem do všech jejích částí, o kterých sem v průběhu pojednávala se závěrečným shrnutím ohledně dosažených cílů, které jsem si stanovila v úvodu této diplomové práce.

V počáteční hlavní kapitole jsem věnovala pozornost základním pojmům, jež obsahovaly základní informace o trestním právu a o celém tématu. Mezi tyto pojmy jsem zařadila právní odpovědnost a její druhy, které lze dělit na dva typy, a to na subjektivní a objektivní právní odpovědnost. Subjektivní právní odpovědnost je běžnější díky předpokladu porušení právní povinnosti. Naproti tomu objektivní právní odpovědnost nepředpokládá zavinění v jakékoli formě, ale jde o odpovědnost za protiprávní stav i událost. V této kapitole jsem dále pro doplnění uvedla předpoklady pro vznik právní odpovědnosti v obecném smyslu. Rozebrání těchto pojmů bylo stěžejním prvkem pro zasazení problematiky do oblasti zdravotnictví.

Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví představovala následující a také hlavní kapitolu mé diplomové práce. V samotném úvodu jsou zmiňovány zásady trestního práva, které vycházejí z principu právního a tím o demokratického státu České republiky. Zakotvují nám ty nejzákladnější principy, ze kterých trestní právo vychází. Jejich význam spočívá v jejich důležitosti při interpretaci a aplikaci trestního zákoníku a je na nich založena celá jeho koncepce. Uvádím zde např. zásadu *nullum crimen sine lege*, zásadu *nulla poena sine lege*, zásadu subsidiarity trestní represe a zásadu humanismu. Vedle základních zásad trestního práva jsem považovala za podstatné zmínit prameny zdravotnického práva z důvodu rozšíření znalosti práv a povinností zdravotnických pracovníků, pacientů a dalších osob. Tyto prameny jsou dále rozděleny na vnitrostátní a mezinárodní z důvodu vazby celé oblasti zdravotnictví na velké množství zákonů, mezinárodních smluv či dohod. Mezi prameny zdravotnického práva jsem zařadila a také rozvedla Úmluvu o

lidských právech a biomedicině ve srovnání s naší Listinou základních lidských práv a svobod.

Velká část práce je věnována trestnému činu a jeho znakům společně s rozbořením skutkové podstaty trestného činu a jejích znaků z důvodu zasazení obecných pojmů do zdravotnického práva. Trestný čin je trestným činem, pouze pokud disponuje určitou mírou společenské škodlivosti. Toto pojetí vyjadřuje rovnost občanů před zákonem a uvozuje povinnost orgánů činných v trestním řízení jednat v rozsahu svých pravomocí vymezené zákonodárcem. V druhé části této kapitoly zmiňuji trestněprávní odpovědnost právnických osob včetně vývoje tohoto institutu, který byl u nás poměrně komplikovaný. Česká republika zavedla do svého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob jako jedna z posledních zemí Evropské unie. Hlavním důvodem pro právní úpravu tohoto institutu byla skutečnost, že právnické osoby byly často využívány pro zakrývání rozsáhlých nelegálních činností. V této části jsou uvedeny informace ohledně obecného pojetí včetně pojetí právnické osoby jako zdravotnického zařízení.

V reakci na současnou situaci jsem část práce věnovala trestní odpovědnosti a onemocnění COVID - 19. Již několik měsíců se potýkáme s tímto onemocněním a bohužel tomu tak ještě pár měsíců s největší pravděpodobností bude. Považovala jsem za důležité se o této problematice alespoň stručně zmínit o ohledem na téma mé diplomové práce. Pokusila jsem se nastínit vývoj událostí, které nás provázeli od počátku letošního roku. Uvedla jsem následky, které má vyhlášení nouzového stavu na zvýšení trestních sazeb. Nejvyšší státní zastupitelství se vyjádřilo k nastalé situaci podmiňující použití vyšší trestní sazby u všech trestných činů. Dále jsem rozebrala konkrétní trestné činy úzce související s tímto onemocněním včetně konkrétního případu v rámci trestného činu šíření poplašné zprávy.

V další části jsem pro doplnění uvedla další druhy právní odpovědnosti ve zdravotnictví, neboť institut právní odpovědnosti prostupuje celým právním řádem a liší se v souvislosti s jednotlivými právními odvětvími.

Následovala kapitola ohledně trestných činů, ke kterým může dojít při výkonu zdravotnického povolání zdravotnickými pracovníky. Pozornost jsem věnovala pouze trestným činům proti životu a zdraví, neboť jsou za ně lékaři a další zdravotničtí pracovníci stíháni nejčastěji. V souvislosti s těmito trestnými činy jsem nastínila postoj České republiky ke sporné otázce ohledně eutanazie v porovnání s postojem a právní úpravou v Nizozemsku.

Okolnosti vylučující protiprávnost měli v mé práci zásadní roli, proto jsem jim věnovala samostatnou kapitolu. Uvedla jsem zde mnoho rozhodnutí, na kterých si lze lépe tuto problematiku představit. Přestože Trestní zákoník rozeznává pouze pět okolností vylučující protiprávnost, uvádím také okolnost lékařského experimentu, která není běžně řazena mezi pět základních okolností.

V poslední hlavní kapitole této práce je rozvedena problematika míry zavinění lékařského personálu. Vyzdvihuji zde skutečnost, že zdravotnický personál se denně dostává do kontaktu s osobami v ohrožení zdraví či života, a tím se i oni sami vystavují takovému nebezpečí. Z tohoto důvodu je velice důležité míru zavinění lékaře či jiného zdravotnického pracovníka v případě škodlivého následku pečlivě zkoumat. Míra zavinění zdravotnického personálu je velice subjektivní a hrají zde roli i ty nejmenší detaily. Vše není jednoduché rozhodnout, jak se to může na první pohled zdát. Příliš mírné hodnocení může mít zásadní vliv na kvalitu poskytované péče a naopak příliš příkré hodnocení může mít dopady na zájem o tento obor pro mladé, kteří se rozhodují o svém budoucím povolání. Profese zdravotnického pracovníka je velice náročná fyzicky i psychicky a tito pracovníci jsou často přetížení a unaveni. Je pravdou, že si musíme chránit svá osobnostní práva a sami sebe, ale jak současná situace ukazuje, zdravotničtí pracovníci jsou připraveni pro nás bez zaváhání obětovat svůj čas, své zdraví i svůj život.

Diplomovou práci na téma Trestněprávní odpovědnost ve zdravotnictví tak uzavírám touto kapitolou, kterou bude následovat už jen shrnutí v podobě resumé v anglickém jazyce a seznam použité literatury a pramenů. Mám za to,

že se mi podařilo dosáhnout cílů, které jsem si vytyčila a zároveň bylo dosaženo účelu, jež je kladen na práci této úrovně.

Cizojazyčné resumé

This diploma thesis deals with criminal liability in medical law and its problems. For better clarity the thesis is divided into eight chapters, contents of an introduction, six main chapters which are further divided into other subchapters and a conclusion. First chapter discusses general terms as legal liability, assumption of its origin and its types which are important for the inclusion of general terms in the field of healthcare. In the third chapter it mentions criminal liability in healthcare for natural and legal persons. This chapter presents the basic principles of criminal law and democratic state of the Czech Republic. They lay down the most fundamental principles on which criminal law is based. Furthermore, the thesis mentions national and international sources of medical law which is linked to the whole field of healthcare by large number of laws, international treaties and agreements. In this thesis you can also find the institute of the crime and its characteristics including an analysis of the facts of the crime. This thesis also responds to the current topic of COVID - 19 disease with the related events development and the introduction of specific crimes related to this disease. There are also listed crimes that can be committed by a healthcare professional in the execution of their profession and they are further analysed in detail. An interesting point is the question of euthanasia which compares the legislation in the Czech Republic and in the Netherlands. The fifth chapter contains information about circumstances excluding illegality, including a medical experiment. The purpose of the last chapter is to look at the whole issue from the perspective of a healthcare professionals who risks their life and health every day. This chapter says that criminal liability in health care is very subjective and the pressure on healthcare workers can be enormous in some cases.

8. Literatura

Knižní publikace

1. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009
2. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013
3. CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016
4. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012
5. NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017
6. TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019
7. ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016
8. CÍSAŘOVÁ, Dagmar – SOVOVÁ, Olga a kol. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004
9. SOVOVÁ, Olga. *Zdravotnická praxe a právo: praktická příručka*. Praha: Leges, 2011
10. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016
11. STOLÍNOVÁ, Jitka a Jan MACH. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010
12. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006
13. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016

14. JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013
15. JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2007: Linde, Praha
16. JELÍNEK, J. a J. HERCZEG. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012
17. CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2000
18. VONDRÁČEK, Lubomír a Hana KURZOVÁ. *Zdravotnické právo: pro praxi a posluchače lékařských fakult*. Praha: Karolinum, 2002
19. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2013
20. CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2000

Odborné články a příspěvky

1. ŠÁMAL, P.: *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*, Bulletin advokacie 10/2009
2. ŠTREJTOVÁ, K.: *Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně*, Trestněprávní revue 6/2013
3. SEIFERT, F.: *Úsvit criminal compliance v České republice?*, epravo.cz, 14. 11. 2016 dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/usvit-criminal-compliance-v-ceske-republice-103410.html>
4. REDAKCE, *Výběr literatury 2/2020*, dostupný na <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgbpxm6lcmvzf6ny&groupIndex=20&rowIndex=0>
5. Sdělení Nejvyššího státního zastupitelství k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu ze dne 13. 3. 2020 dostupné na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/2541-sdleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovdnosti-bhem-nouzoveho-stavu>

6. AMBROŽ, O., FELIX, R.: *COVID 19 – trestněprávní aspekty*, Právní prostor, 26.03.2020 dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/covid-19-trestnepravni-aspekty>
7. DOSTÁL, O.: *Trestní právo v čase koronaviru*, Advokátní deník, 14. 3. 2020, dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2020/03/14/ondrej-dostal-trestni-pravo-v-case-koronaviru/>
8. ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T., *Etická a právní východiska pro tvorbu doporučení k rozhodování o alokaci vzácných zdrojů při poskytování zdravotních služeb v rámci pandemie COVID-19*, 3/2020, dostupné na <https://www.ilaw.cas.cz/uvod/aktuality/eticka-a-pravni-vychodiska.html>
9. REDAKCE EPRAVO.CZ, *Vědomá nedbalost a nepřímý úmysl*, 10. 1. 2007, dostupné na <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vedoma-nedbalost-a-neprimy-umysl-45608.html>
10. KNAPP, V.: *Člověk, občan a právo*. Právník, 1992, č. 1
11. KUČA, R., JAHNSOVÁ, A.: *Právní aspekty euthanasie*, Právní rozhledy 7/1997
12. GEVERS, S.: *Euthanasia: law and practice in The Netherlands*, British Medical Bulletin 1996

Právní předpisy

1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
2. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
3. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
4. Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
5. Zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
6. Zákon č. 220/1991 Sb., zákon České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře

7. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
8. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
9. Sdělení č. 96/2001 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně
10. Zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách
11. Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)
12. Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ze dne 29. 6. 2011
13. Zákon č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010 pod sp. zn. III. ÚS 2278/07
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 11 Tdo 400/2019
3. Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14
4. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2007 pod sp.zn. IV. 260/05
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2005 pod sp. zn. 8 Tdo 1161/2005
6. Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1968 pod sp. zn. 1 Tz 2/68
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2010 pod sp. zn. 7 Tdo 356/2010
8. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 9. 1997 sp. zn. 2 Tzn 72/97
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004 pod sp. zn. 7 Tdo 486/2004
10. Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 11.4.2017 pod sp. zn. 9To 80/2017-511

Elektronické zdroje

1. <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postupu-lege-artis-pri-poskytovani-zdravotnich-sluzeb-102397.html>
2. <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vedoma-nedbalost-a-neprimy-umysl-45608.html>
3. <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3064676-30-otazek-a-odpovedi-ktere-prinesly-3-mesice-s-novym-koronavirem>
4. <https://www.stefajir.cz/koronavirus-shrnuti-po-dvou-mesicich>
5. <https://echo24.cz/a/SyLDa/covid-19-se-precenuje-nas-imunitni-system-pandemii-zvladne>
6. <https://koronavirus.mzcr.cz/vyvoj-udalosti-v-case/>
7. <https://oneofus.eu/2019/05/https-alexschadenberg-blogspot-com-2019-05-euthanasia-drops-by-7-in-netherlands-in-html/>
8. <https://echo24.cz/a/Syh3U/zavedou-zakaz-vychazeni-tvrdi-divka-na-nahravce-hamacek-ji-za-to-hrozi-vezenim>

Seznam použitých zkratek

TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva o LPaB	Úmluva o lidských právech a biomedicině
Ústava	Ústava České republiky
Listina	Listina základních práv a svobod
Zákon o ZS	Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
Zákon o OVZ	Zákon č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného
Zákon o Léč	Zákon č. 378/2007 Sb., zákon o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů
ZoZS	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
KrZ	Zákon č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů
Zákon o OZP	Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
Zákon o ČLK	Zákon č. 220/1991 Sb., zákon České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře
Komory	Česká lékařská komora se sídlem v Olomouci, Česká stomatologická komora se sídlem v Rada Praze a Česká lékárnická komora se sídlem v Praze
Rada	Čestná rada komory
TransplZ	Zákona č. 285/2002 Sb., zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů
Zákon o ObPol	Zákon č. 553/1991 Sb., zákon České národní rady o obecní policii
Zákon o PČr	Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky
Zákon o SZS	Zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách
Nezavedená metoda	Ověřování nových postupů v oblasti preventivní, diagnostické a léčebné péče nebo biomedicínského výzkumu spojeného se zdravím a jeho poruchami použitím metody, která dosud nebyla v klinické praxi zavedena, na živém člověku